

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

**Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία
Α΄ Λυκείου**

**Θεματική ενότητα:
Θουκυδίδης, «Ιστορία» Γ΄ 75**

**Τίτλος:
«Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις. Μέρος 1ο»**

Συγγραφή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Εφαρμογή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις. Μέρος 1ο

Εφαρμογή σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Δημιουργία σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Από 26-03-2013 έως 29-04-2013 (α΄ φάση)/ Από 12-04-2013 έως 22-04-2013 (β΄ φάση)

Σχολική μονάδα

2ο Γενικό Λύκειο Σερρών

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Θουκυδίδη, «Ιστορία» Γ΄ 75

Διαθεματικό

Ναι..

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Νεοελληνική Γλώσσα

Ιστορία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Εικαστικά

Κοινωνιολογία

Τεχνολογία

Χρονική διάρκεια

8 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Wiki (pbworks.com).

Το σενάριο υλοποιήθηκε σε δύο φάσεις (2 ώρες + 1 ώρα + 3 ώρες +2 ώρες) στην αίθουσα διδασκαλίας, καθώς οι μαθητές έκαναν χρήση των φορητών υπολογιστών (πρόκειται για τους μαθητές στους οποίους είχε χορηγηθεί δωρεάν φορητός υπολογιστής) με τη χρήση ασύρματου διαδικτύου, αλλά και στο εργαστήριο πληροφορικής, όταν δεν ήταν κατειλημμένο από άλλους μαθητές. Τα παραγόμενα προϊόντα των ομάδων αναρτήθηκαν στο Wiki μαθήματος (nikostratos.pbworks.com), αφού προηγήθηκε η παρουσίασή τους στην ολομέλεια του τμήματος. Το ανωτέρω εικονικό περιβάλλον χρησίμευσε και ως χώρος συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των ομάδων και του διδάσκοντος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η υλοποίηση του σεναρίου προϋποθέτει τη συστηματική εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών του με τη χρήση και την αξιοποίηση βασικών εργαλείων των ΤΠΕ (κειμενογράφος, λογισμικό παρουσιάσεων, διαδίκτυο, ιστοσελίδα κατασκευής εννοιολογικού χάρτη, λογισμικό κατασκευής ασκήσεων HotPotatoes) και την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή (σχολικό εργαστήριο Η/Υ ή τουλάχιστον πέντε φορητοί υπολογιστές, βιντεοπροβολέας ή διαδραστικός πίνακας, πρόσβαση στο διαδίκτυο). Απαιτείται, επίσης, εξοικείωση του δασκάλου και των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.

Το σενάριο απευθύνεται σε μαθητές χωρίς ιδιαίτερα μαθησιακά προβλήματα, που κατέχουν βασικές γνώσεις γραμματικής και συντακτικού και έχουν προηγούμενη θητεία στην ομαδική εργασία και στη χρήση των ΤΠΕ.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο είναι

Στάθης Παπακωνσταντίνου: «Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις. Μέρος 1ο», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Α΄ Λυκείου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διδακτική πρόταση αναφέρεται στα γεγονότα του Κερκυραϊκού εμφυλίου πολέμου (καλοκαίρι του 427 π. Χ.) και πιο συγκεκριμένα στην άφιξη στο νησί του Αθηναίου στρατηγού Νικόστρατου, οποίος αρχικά κατόρθωσε να συμφιλιώσει τους αντιμαχόμενους, επιτυγχάνοντας παράλληλα το μέγιστο για τους Αθηναίους, δηλαδή την πλήρη συμμαχία με την Κέρκυρα, κάτι που οι Αθηναίοι επιθυμούσαν διακαώς. Στη συνέχεια, όμως, τα πράγματα πήραν άλλη τροπή, καθώς ο εμφύλιος είχε ανοίξει πληγές που δύσκολα επουλώνονται. Η επέμβαση του Νικόστρατου, αν και κατευναστική, έχει όλα τα χαρακτηριστικά μιας απρόκλητης εξωτερικής επέμβασης, που παραβιάζει ωμά την αυτονομία και την ανεξαρτησία του νησιού.

Αφού οι μαθητές διδαχθούν με τον παραδοσιακό τρόπο τη μετάφραση του αρχαίου κειμένου σε δύο διδακτικές ώρες, κατά τη διάρκεια των οποίων θα γίνουν και οι προκαταρκτικές ενέργειες (χωρισμός σε ομάδες, κατανόηση στοχοθεσίας, κατάστρωση πλάνων εργασίας κ.λπ.) του σεναρίου, θα μεταβούν στη συνέχεια στο εργαστήριο για την υλοποίηση η οποία θα γίνει σε δυο φάσεις. Η πρώτη φάση στοχεύει στη γλωσσική και νοηματική προσπέλαση του κειμένου με Φύλλο Εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες. Η δεύτερη φάση είναι αφιερωμένη σε επιμέρους δραστηριότητες που στοχεύουν στη διεύρυνση της οπτικής των μαθητών με διαφορετικό Φύλλο για κάθε ομάδα, κοινή

συνισταμένη των οποίων είναι η κατάδειξη της διαλεκτικής σχέσης παρελθόντος παρόντος και απώτερος στόχος ο προβληματισμός των μαθητών σχετικά με την κυκλική αντίληψη της ιστορίας.

Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές θα αναζητήσουν τις ιδιαιτερότητες της γλώσσας και του ύφους του Θουκυδίδη, θα αξιολογήσουν την ακρίβεια του λόγου και τη λιτότητα της έκφρασης του μεγάλου ιστορικού, θα αναζητήσουν λέξεις που ταξίδεψαν στον χρόνο μεταφέροντας ανέπαφη τη σημασία τους και λέξεις των οποίων η σημασία έχει αλλάξει σε μεγαλύτερη ή μικρότερη κλίμακα και θα αποδώσουν σχηματικά με μορφή διαγράμματος το περιεχόμενο του αποσπάσματος. Στη συνέχεια, θα αξιολογήσουν δράσεις, συμπεριφορές, κίνητρα και πρακτικές και θα προχωρήσουν σε αναγωγές και συγκρίσεις με σύγχρονες καταστάσεις. Παράλληλα, θα φωτίσουν πτυχές του κειμένου υπό το πρίσμα της γεωγραφίας, της φιλολογίας, της αρχαιολογίας, της κοινωνιολογίας και της δημοσιογραφίας, παράγοντας πολυτροπικά κείμενα και προϊόντα λόγου. Επιπλέον, θα παραγάγουν λόγο ενσυναισθητικό και, τέλος, θα μελετήσουν τη λειτουργία της γλώσσας στα πλαίσια της ιστορικής αφήγησης.

Η διδακτική πρόταση αποτελεί μια εναλλακτική προσέγγιση του κειμένου από το πρωτότυπο. Επιδιώκεται να κατακτήσουν οι μαθητές πολύπλευρα το κείμενο αξιοποιώντας στοιχεία ή υπαινιγμούς του κειμένου, πόρους του διαδικτύου και εργαλεία των ΤΠΕ, στα πλαίσια μιας μαθητοκεντρικής διδακτικής πρακτικής μέσω έρευνας, συγκρίσεων, σύγχρονων αναγωγών, κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών και παραγωγής δημιουργικών προϊόντων.

Επειδή στο συγκεκριμένο σενάριο η εφαρμογή γίνεται από τον ίδιο το δημιουργό του σεναρίου, είναι σαφές ότι υιοθετείται το σύνολο της στοχοθεσίας και των διδακτικών πρακτικών που εξαγγέλλονται στο πρωτότυπο σενάριο. Επομένως, θα υπάρξουν εκτενείς προσθήκες με διαπιστώσεις και συμπεράσματα στην ενότητα *Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις*.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Κάθε αρχαίο κείμενο, κυρίως όμως όταν συγγραφέας του είναι ο Θουκυδίδης με τα πυκνογραμμένα νοήματα και τις βαθυστόχαστες γενικεύσεις και αναγωγές, προσφέρεται για μια σχολαστική και

βασανιστική «συνομιλία» προκειμένου ξεκλειδωθεί και να μας μεταφέρει όχι μόνο πληροφορίες αλλά και την αύρα μιας κοινωνίας της οποίας υπήρξε πολιτιστικό προϊόν. Η παραδοσιακή διδασκαλία, υιοθετώντας μια διεκπεραιωτική λογική, δεν επιτρέπει στον διδάσκοντα την ουσιαστική εμπλοκή με το αρχαίο κείμενο, παρά μόνο επιφανειακές προσεγγίσεις. Το αρχαίο κείμενο, προκειμένου να αποκτήσει ζώσα πνοή και να συγκινήσει τους μαθητές, πρέπει να προσεγγιστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να στοχεύει αναγωγικά στο παρόν των μαθητών. Πρέπει, πίσω από τις λέξεις, να διακρίνουν ανθρώπους με όνειρα και φιλοδοξίες, με ελπίδες αλλά και πάθη, με μικροχαρές αλλά και αγωνίες, δηλαδή όμοιους με μας. Με τον τρόπο αυτό θα συνειδητοποιηθεί και η αξία του έργου του Θουκυδίδη, η σύλληψη της κυκλικής αντίληψης της ιστορίας και η φιλοδοξία να αποτελέσει ένα εγκόλπιο πολιτικής, κοινωνικής και στρατιωτικής φιλοσοφίας, μιας φιλοσοφίας που συνοψίζεται στη φράση «κτῆμα ἐς αἰὲν». Η παρούσα πρόταση κινείται στη λογική του [Νέου Αναλυτικού Προγράμματος](#). Χωρίς να αγνοείται το γλωσσικό μέρος, (η κατάκτηση του οποίου έχει προηγηθεί της παρούσας διδακτικής πρότασης) το διδακτικό βάρος μετατοπίζεται σταδιακά τόσο στη μορφή όσο και στο περιεχόμενο, κυρίως όμως στο νόημα, σε αυτό που οι λέξεις δε δήλωσαν, αλλά επιβλητικά υπαινίχθηκαν. Τέλος, αναδεικνύονται και τα μηνύματα του κειμένου που, όταν αναχθούν στη σύγχρονη εποχή, αποκτούν άλλη διάσταση και δυναμική, κεντρίζοντας την προσοχή και το ενδιαφέρον των μαθητών. Η διδακτική πρόταση συνδυάζει στοιχεία της κοινωνικοπολιτισμικής θεωρίας του Vygotsky και της διερευνητικής ανακαλυπτικής μάθησης, με σταδιακή υποχώρηση της υποστήριξης που παρέχει ο διδάσκων. Αναγκαία θεωρείται η συμμετοχή και η δραστηριοποίηση του μαθητή στο πλαίσιο της ομαδικής ερευνητικής εργασίας. Ο διδάσκων παρέχει ερεθίσματα, ύλη και μεθοδολογικά εργαλεία στους μαθητές, οι οποίοι, με προσωπική αναζήτηση και αυτενέργεια στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής δραστηριότητας, κατακτούν δυναμικά τη γνώση και αποκτούν ερευνητικές δεξιότητες. Οι μαθητές, αξιοποιώντας τις ΤΠΕ, δημιουργούν αυθεντικά περιβάλλοντα επικοινωνίας, αποκτούν πρόσβαση σε ποικίλους σημειωτικούς πόρους, ερευνούν, συλλέγουν υλικό και πληροφορίες, αξιολογούν, συγκρίνουν, συνθέτουν, συνεργάζονται και δημιουργούν μέσα σε κλίμα άμιλλας. Απώτερος στόχος είναι να ευαισθητοποιηθούν και να αποκτήσουν ταυτότητα

κριτικού υποκειμένου, κάτι που απαιτεί συνολική αλλαγή της φιλοσοφίας του σχολείου και δε μπορεί να κατακτηθεί μέσω μεμονωμένων διδακτικών παρεμβάσεων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ- ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα στάσεις ζωής

Αναμένεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν ότι ο εμφύλιος πόλεμος είναι η πιο απεχθής μορφή πολέμου και δύσκολα τερματίζεται, αφού ανοίγει πληγές που δύσκολα επουλώνονται και επομένως κάθε εκεχειρία αναγκαστικά είναι εύθραυστη.
- Να κατανοήσουν ότι διαχρονικά πίσω από τις αντιμαχόμενες παρατάξεις στον εμφύλιο συνήθως κρύβονται ξένες δυνάμεις που προωθούν τα συμφέροντά τους.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι πολλές φορές η διπλωματική λύση είναι πιο αποτελεσματική από μια πολεμική λύση, ωστόσο δε διαλύει την αμοιβαία καχυποψία.
- Να συσχετίσουν τις ιστορικές εξελίξεις με τον ρόλο που διαδραματίζουν συχνά τα πρόσωπα, είτε πρόκειται για πολιτικούς είτε πρόκειται για στρατιωτικούς ηγέτες.
- Να κατανοήσουν τον ρόλο και τη σπουδαιότητα των στρατιωτικών βάσεων που διατηρούσαν και διατηρούν οι υπερδυνάμεις κάθε εποχής στα εδάφη άλλων χωρών για την προώθηση των ιμπεριαλιστικών τους σχεδίων με πρόσχημα την ασφάλεια.
- Να γνωρίσουν τον ρόλο και τη σπουδαιότητα αλλά και τεχνικές λεπτομέρειες ενός τεχνολογικού επιτεύγματος της αρχαιότητας, (δίολκος).
- Να κατανοήσουν τον ρόλο των ιερών χώρων και των ναών μιας πόλης και τον θεσμό της ικεσίας ως μέσου προστασίας ή χώρου καταφυγής.
- Να εντοπίσουν στο αρχαίο κείμενο στάσεις, αξίες και πεποιθήσεις σχετικά με την ειρήνη και τον πόλεμο και να τα συγκρίνουν με τα ισχύοντα στο παρόν.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να είναι σε θέση να εντοπίζουν τα γλωσσικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους της ιστορικής αφήγησης και να ασκηθούν στην ανάπτυξης παραγράφου με τη μέθοδο της αιτιολόγησης.
- Να εξοικειωθούν με τις γλωσσικές ιδιοτυπίες του Θουκυδίδη.
- Να εντοπίζουν τη δομή της αφήγησης με βάση τους χρονικούς προσδιορισμούς, τα ρήματα και τα υποκείμενα.
- Να κατανοήσουν τον ετυμολογικό μηχανισμό στη δημιουργία των αρχαίων ονομάτων και των άλλων στοιχείων της ταυτότητας του ατόμου.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η σημερινή γλώσσα αποτελεί τη φυσική συνέχεια της αρχαίας τόσο σε επίπεδο λέξης όσο και σε επίπεδο δομών.

Γραμματισμοί

Γλωσσικός – Κλασικός γραμματισμός

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στην κατανόηση και στον εντοπισμό της γραμματικοσυντακτικής δομής του αρχαίου ελληνικού κειμένου από το πρωτότυπο και να την αποδίδουν διαγραμματικά.
- Να χρησιμοποιούν την παραπάνω διαγραμματική απόδοση προκειμένου να προσπελάσουν νοηματικά και μεταφραστικά το κείμενο.
- Να αντιλαμβάνονται και να αιτιολογούν τα χαρακτηριστικά της ιστορικής αφήγησης τόσο σε επίπεδο καθαρά χρονολογικό όσο και σε επίπεδο αναζήτησης των αιτιωδών σχέσεων.
- Να ερμηνεύουν και να αιτιολογούν επιλογές, γεγονότα και στάσεις προσώπων στα πλαίσια της ιστορικής αφήγησης.

Νέοι γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να χρησιμοποιούν εργαλεία συγγραφής των ΤΠΕ με στόχο την καλύτερη γλωσσική αποδόμηση και προσπέλαση στους αρχαίου κειμένου.

- Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τα ανοιχτά και διερευνητικά, ψηφιακά περιβάλλοντα μάθησης, όπως τα Λεξικά της αρχαίας και της νέας ελληνικής του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και τις μηχανές αναζήτησης του διαδικτύου.
- Να παράγουν με τη βοήθεια των ΤΠΕ και με αφορμή το αρχαίο ελληνικό κείμενο και τις ιδέες του νέα πολυτροπικά κειμενικά είδη που θα φωτίζουν καλύτερα το κείμενο και θα το γεφυρώνουν με το παρόν.

Κριτικός γραμματισμός

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να μην ερμηνεύουν μεμονωμένα τις ενέργειες - πράξεις των ανθρώπων, αλλά να τις εντάσσουν στα ευρύτερα πλαίσια ενός ιστορικού συμβάντος και να τις συναρτούν όχι μόνο με τις επιδιώξεις τους, αλλά και με το χαρακτήρα τους.
- Να αντιλαμβάνονται τον τρόπο με τον οποίο οι γλωσσικές επιλογές και η συγκεκριμένη μορφοσυντακτική δομή υπηρετούν την ανάδειξη του περιεχομένου.

Διδακτικές πρακτικές

Μέσω της υλοποίησης του σεναρίου αναμένεται να αναπτύξουν οι μαθητές τη δεξιότητα της συνεργασίας και τη στάση της αυτενέργειας για την επιτυχή προσπέλαση της γνώσης και την επίλυση προβλημάτων. Καθώς οι δραστηριότητες των ομάδων είναι αλληλοεξαρτώμενες και αλληλοτροφοδοτικές, αναμένεται η ενίσχυση της υπευθυνότητας των μαθητών και της ανάληψης δημιουργικών πρωτοβουλιών.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το απόσπασμα των «Ιστοριών» του Θουκυδίδη αναφέρεται στη νέα τροπή που παίρνει ο εμφύλιος πόλεμος στην Κέρκυρα με την αιφνίδια άφιξη του Νικόστρατου. Οι δημοκρατικοί σε βοήθεια των οποίων καταφθάνει ο Νικόστρατος έχουν ήδη νικήσει τους ολιγαρχικούς, ωστόσο η επικράτησή τους δεν έχει εδραιωθεί και προσπαθούν να χειριστούν την κατάσταση, κάτω από φοβερό θυμό και συναισθηματική έξαρση. Επομένως, ο Νικόστρατος που ως ουδέτερος δεν εμπλέκεται άμεσα στην

εμφύλια διαμάχη, αλλά που δεν παραβλέπει το γεγονός ότι είναι εκπρόσωπος των συμφερόντων της χώρας του με συγκεκριμένη αποστολή (να καταστήσει την Κέρκυρα σύμμαχο των Αθηναίων) αναλαμβάνει ρόλο πρωταγωνιστικό και μέσω μιας σειράς πρωτοβουλιών επιχειρεί να επαναφέρει την ομαλότητα στο νησί, επιδιώκοντας τη συμφιλίωση.

Η συμπεριφορά του Νικόστρατου, αν και μη αναμενόμενη, αποτελεί μια όαση ανθρωπιάς στην έρημο της βαρβαρότητας του Πελοποννησιακού πολέμου, ωστόσο δε μπορεί να αντιμετωπιστεί ανεξάρτητα από τις επιδιώξεις του. Είναι μια ανθρωπιά που υπαγορεύεται από τα βάθη της ψυχής ενός ευαίσθητου και συνετού ανθρώπου ή από την υστεροβουλία και τη διπλωματική ευστροφία του, αφού χρήσιμη για τους Αθηναίους είναι μια ισχυρή συμμαχική Κέρκυρα και όχι μια Κέρκυρα διχασμένη και, κατά συνέπεια, πολιτικά και στρατιωτικά ασταθής; Οι όροι της συμφιλίωσης που προτείνει και η οποία γίνεται αρχικά αποδεκτή αποκαλύπτουν την οξυδέρκεια και την ευφυΐα του, καθώς κατά κάποιο τρόπο ικανοποιούν τις δύο πλευρές, αλλά κυρίως τα συμφέροντα της Αθήνας. Είναι, ωστόσο, δυνατόν με μια συμφωνία να επουλωθούν οι πληγές του εμφυλίου πολέμου; Η ιστορία διδάσκει ότι αυτό είναι φύσει αδύνατο. Πώς μπορεί κάποιος με μια εντολή να σβήσει το μίσος, να ελέγξει τα συναισθήματα ή να αποκοιμίσει τη μνήμη, όταν αντικρίζει καθημερινά τους «χθεσινούς του εχθρούς» που του θυμίζουν τις απώλειες, τα δεινά και την αδικία; Ποιος μπορεί να διαγράψει την καχυποψία και την επιφυλακτικότητα των ανθρώπων, ακόμη κι αν χορηγηθεί επίσημη αμνηστία; Όλα τα παραπάνω καθιστούν εύθραυστη την ειρήνη που επέβαλε ο Νικόστρατος και ουσιαστικά ανεφάρμοστη, όπως δείχνουν οι εξελίξεις. Οι δημοκρατικοί, αναθυμούμενοι τα πρόσφατα πάθη τους, προσπαθούν να αποδυναμώσουν πλήρως τους ολιγαρχικούς, που με τη σειρά τους προσπαθούν να διαχειριστούν τον φόβο τους και καταφεύγουν και πάλι ικέτες σε ιερούς χώρους. Η αιματοχυσία φαντάζει αναπόδραστη, ωστόσο και πάλι ο Νικόστρατος την αποτρέπει. Η λύση τελικά θα δοθεί με τον εκτοπισμό (εξορία) των ολιγαρχικών στο κοντινό νησί Βίδο (Πτυχία). Μήπως οι εξελίξεις θα ήταν πιο δραματικές και οδυνηρές, αν ο Νικόστρατος δεν είχε επέμβει; Ο τρόπος με τον οποίο χειρίστηκε την κατάσταση δικαιολογεί την έννοια της «απρόκλητης» επέμβασης στα εσωτερικά μίας αυτόνομης πόλης- κράτους ή μήπως θα έπρεπε να αναφερόμαστε σε ανθρωπιστική επέμβαση; Όλα τα παραπάνω καθιστούν το περιεχόμενο της ενότητας αξιοσπούδαστο

από πολλές απόψεις. Επιβάλλεται οι μαθητές να σταθούν στη συγκεκριμένη ενότητα, να προβληματιστούν και να αναστοχαστούν, προσεγγίζοντας συγχρονικά αλλά και διαχρονικά θεμελιώδεις έννοιες και αξίες, όπως ο ανθρωπισμός και η ειρήνη. Ο πόλεμος δεν έχει εκλείψει, η ανθρώπινη φύση δεν έχει μεταβληθεί και, επομένως, το κείμενο προσφέρεται για συγκρίσεις, για παραλληλισμούς, για αναστοχασμό και ως τροφή στην κριτική σκέψη. Η αυτενέργεια των μαθητών και η ομαδική δραστηριοποίηση στα πλαίσια της εμβάθυνσης σε ένα τόσο σημαντικό απόσπασμα που θα φωτίσει ολόπλευρα τη νέα πραγματικότητα που διαμορφώθηκε την άνοιξη του 427 π.Χ. καθίσταται ως επιλογή απόλυτα αναγκαία. Σε μια τέτοια προσέγγιση του αρχαίου κειμένου οι νέες τεχνολογίες θα μπορούσαν να προσφέρουν στη διδακτική πρακτική και εργαλειακά και ουσιαστικά, με απώτερο στόχο την πολύπλευρη ευαισθητοποίηση και τη δόμηση κριτικής μαθητικής ταυτότητας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η διδασκαλία της συγκεκριμένης ενότητας προβλέπεται από το [Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών](#) για την Α΄ Λυκείου και ως εκ τούτου αποτελεί μέρος της διδακτέας ύλης. Η διδακτική πρόταση είναι από κάθε άποψη συμβατή με τα ισχύοντα στο σχολείο, καθώς είναι εξόχως κειμενοκεντρική, ωστόσο απαιτεί περισσότερο χρόνο από εκείνον που θα απαιτούσε μια σοβαρή πρόταση που θα κινούνταν στο παραδοσιακό μοντέλο και θα αξιοποιούσε μονάχα τα συμβατικά διδακτικά μέσα και εργαλεία. Θεωρούμε ότι η πρόταση αυτή, δε συνιστά απώλεια ωφέλιμου διδακτικού χρόνου, αφού δεν χρησιμοποιεί το κείμενο ως αυτοσκοπό με τρόπο προσχηματικό, αλλά στοχεύει στην ουσιαστική εμπλοκή των μαθητών, στο ακόνισμα της κρίσης και της ευαισθησίας, αλλά και στην απελευθέρωση της δημιουργικής τους έκφρασης, παρέχοντας αφορμές για ποιοτικά συλλογικά προϊόντα. Ειδικότερα, οι μαθητές θα παραγάγουν προϊόντα λόγου, διαφόρων κειμενικών ειδών και υπ' αυτή την έννοια το σενάριο χαρακτηρίζεται διαθεματικό, καθώς απαιτείται συνδυασμός γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθημάτων της Έκφρασης - Έκθεσης, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας αλλά και της επιστήμης της Λαογραφίας. Επομένως, σχετικά με τις ιδιαιτερότητες των κειμενικών ειδών αλλά και τις μεθόδους ανάπτυξης των παραγράφων κρίνεται σκόπιμο να έχει προηγηθεί μια συστηματική ενημέρωση ή και συνεργασία με τον διδάσκοντα αυτά τα μαθήματα, ώστε να αντιμετωπίσουν τις

συγκεκριμένες δραστηριότητες ως πεδίο άσκησης και πρακτικής κατακτημένων ή νέων γραμματισμών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Αναμένεται με τη χρήση των ΤΠΕ οι μαθητές αρχικά να προχωρήσουν στη σχηματική απόδοση του περιεχομένου με την κατασκευή διαγραμμάτων, στη συνέχεια να εξετάσουν τα τοπογραφικά δεδομένα του θεάτρου των επιχειρήσεων με τη βοήθεια της εφαρμογής Google Earth, θα παρακολουθήσουν video για τον αρχαίο δίολκο και θα χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες αναζήτησης εικόνων και περιεχομένου του διαδικτύου. Στη συνέχεια, με αφορμή το ίδιο το κείμενο οι μαθητές, αφού ερευνήσουν και επεξεργαστούν δεδομένα και πληροφορίες, θα παραγάγουν ψηφιακό υλικό συγκεκριμένων προδιαγραφών και θα το αναρτήσουν στο Wiki ή σε προκαθορισμένο διαδικτυακό τόπο.

Θα αξιοποιηθούν επιλεγμένοι δικτυακοί τόποι, λογισμικά επεξεργασίας, σύνθεσης και γραφικής απεικόνισης λόγου (κειμενογράφος, [κατασκευή εννοιολογικού χάρτη](#), λογισμικό παρουσιάσεων), λογισμικό επεξεργασίας ήχου ([Audacity](#)) και λογισμικό κατασκευής ασκήσεων ([Hot Potatoes](#)).

Η προστιθέμενη αξία των νέων τεχνολογιών συνίσταται στις δυνατότητες που προσφέρουν για δημιουργία αυθεντικών περιβαλλόντων μάθησης και πεδίων συνεργατικής δημιουργίας των μαθητών. Η παραγωγή πολυτροπικών ή πολυμεσικών προϊόντων από μέρους των μαθητών δεν αντιμετωπίζεται ως αυτοσκοπός (ad hoc) αλλά ως μια ουσιαστική διαδικασία που εμπλέκει ενεργά τους μαθητές στα πλαίσια μιας σύνθετης και δυναμικής διδακτικής πρακτικής.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι Α΄ Λυκείου:

- [Εισαγωγή](#)

- [Θουκυδίδου, «Ιστορία» Γ 70 και Γ 75](#)

-[Ξενοφών, «Ελληνικά» Β 2. 20](#)

Έκφραση – Έκθεση Α΄ Λυκείου: Ο λόγος – Ι. [«Προφορικός και γραπτός λόγος»](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Θουκυδίδης, «Ιστορίες» 3.75](#). Στο *Thucydidis Historiae* I–II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Clarendon Press [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Ιωάννου, Γ. [«Τα παρατσούκλια»](#). Στο *Η σαρκοφάγος. Πεζογραφήματα*. 1982 [1971: Ερμής]. Αθήνα: Κέδρος [“Greek Literature and Language Pages”: Ιστοχώρος του Ν. Σαραντάκου].

Perseus Digital Library [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα]:

-[Ηρόδοτος, «Ιστορίες» 3. 44. 2](#). Στο *Herodotus*. 1920. Engl. translation by A. D. Godle. Cambridge: Harvard University Press.

-[Θουκυδίδης, «Ιστορίες» 3.75](#). Στο *Thucydidis Historiae* I–II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Clarendon Press.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

Εταιρεία Μελέτης Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας - Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας: [Δίολκος για 1500 χρόνια](#), 2009 (διάρκειας 22'). Ταινία με εικονοκινητική τεχνική (animation) των Θ. Π. Τάσιου, Ν. Μήκα, Γ. Πολύζου [πηγή: Vimeo]. Εναλλακτικά, για την ίδια ταινία σε τρία μέρη βλ. [εδώ](#).

Ιστοσελίδες

[Audacity](#) [Ελεύθερος Επεξεργαστής Ήχου και Ηχογράφος]

[CmapTools](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]:

-[«Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης»](#)

-[«Δίκη της Νυρεμβέργης»](#)

-[«Η Δίκη των Έξι»](#)

[Google](#) [Μηχανή αναζήτησης]

[Google Earth](#) [Πρόγραμμα διαδικτυακής γραφικής απεικόνισης της Γης]

[Hot Potatoes](#) [Λογισμικό δημιουργίας ασκήσεων]

[Inspiration](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών]

Ζερβόπουλος, Σπ., Βλάχου, Ν., Πιληλή, Κ & Μ. Αγάθος. 2009. [«Βλάβες και ζημιές από σεισμούς και άλλες αιτίες στην παλαιά πόλη της Κέρκυρας, από τα μέσα του 17 αι. έως και σήμερα»](#) [πηγή: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας – Περιφερειακό Τμήμα Ν. Κέρκυρας].

[Livedpedia](#) [Ελληνική Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

[Text2MindMap](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών]

[Φιλολογικά Βήματα στο Web](#) [Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

Φιλολογική επιστήμη: [Η παράγραφος](#) [πηγή: Ιστοχώρος του Σπ. Βλιώρα]

[Voyant Tools](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής συννεφόλεξων]

[Wordle](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής συννεφόλεξων] [23/ 6/ 2013]

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση του σεναρίου είναι να έχει προηγηθεί η διδασκαλία της ενότητας σε 2 ή 3 διδακτικές ώρες με τον παραδοσιακό τρόπο (μετάφραση, βασική σύνταξη, βασική κατάκτηση των νοημάτων του κειμένου). Κατά τη διάρκεια αυτής της διδασκαλίας ο διδάσκων ενημερώνει τους μαθητές για τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν και τονίζει ιδιαίτερα κάποια σημεία που είτε είναι σκοτεινά είτε θα αποτελέσουν δραστηριότητες του σεναρίου. Έχοντας, λοιπόν, μια πρώτη επαφή με το κείμενο, οι μαθητές χωρισμένοι σε πέντε ομάδες (όσα δηλαδή θα είναι και

τα Φύλλα Εργασίας της δεύτερης φάσης) των τεσσάρων (ή τριών ή πέντε ανάλογα με τη δύναμη του τμήματος) ατόμων θα υλοποιήσουν σειρά δραστηριοτήτων που περιγράφονται λεπτομερώς στα Φύλλα Εργασίας είτε στη σχολική αίθουσα είτε στο εργαστήριο με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Τα Φύλλα Εργασίας για κάθε ομάδα έχουν αναρτηθεί στο Wiki (pbworks.com) ή σε άλλη ιστοσελίδα ή ιστολόγιο, ώστε να υπάρχει πρόσβαση στην ψηφιακή μορφή του Φύλλου Εργασίας, το οποίο καλό είναι να διανεμηθεί στις ομάδες και σε έντυπη μορφή για τους λιγότερο εξοικειωμένους με τα ψηφιακά περιβάλλοντα. Πρόσβαση στην ψηφιακή μορφή του αρχαίου κειμένου (αν και δεν είναι απαραίτητο για την υλοποίηση του σεναρίου) οι μαθητές αποκτούν είτε μέσω Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα είτε μέσω της ψηφιακής βιβλιοθήκης [“Perseus”](#). Ωστόσο, για την αποφυγή απρόβλεπτων καταστάσεων, ψηφιακή μορφή του αρχαίου κειμένου θα είναι διαθέσιμη είτε στο Wiki είτε σε αρχείο Word. Το κείμενο αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου, οπότε δεν χρειάζεται κάποια διασύνδεση με τα προηγούμενα και η προσέγγισή του δεν παρουσιάζει κάποιες δυσκολίες στην κατανόησή του. Το σενάριο θα υλοποιηθεί σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση διάρκειας τριών ωρών (δύο ώρες + μία παρουσίαση στην ολομέλεια) με την υλοποίηση κοινού Φύλλου Εργασίας στοχεύει σε μια πρώτη προσέγγιση του κειμένου καθαρά στο επίπεδο της γλώσσας και της κατανόησης. Η δεύτερη φάση διάρκειας τεσσάρων ωρών (τρεις+ μία παρουσίαση στην ολομέλεια) με την υλοποίηση διαφορετικού Φύλλου για κάθε ομάδα στοχεύει στην πολυεπίπεδη προσπέλαση του κειμένου μέσω ποικίλων οπτικών, αναγωγών και συγκρίσεων και της εμβάθυνσης σε κρίσιμες λεπτομέρειες του αρχαίου κειμένου.

Εννοείται ότι ο χωρισμός σε ομάδες και η εξοικείωση είτε με το Wiki είτε με όποιον άλλον τρόπο επιλέξει ο διδάσκων ως πρόσφορο, δεν αποτελεί αντικείμενο του παρόντος σεναρίου, αλλά διαμορφωμένη πραγματικότητα ή κατακτημένη δεξιότητα αντίστοιχα. Για όλες τις φάσεις προτείνεται η ενασχόληση με το σενάριο να κινείται σε ωριαία ανά ημέρα βάση, ώστε να ολοκληρωθεί σε 7 διδακτικές μέρες και μάλιστα καλό είναι να ξεκινήσει Παρασκευή, ώστε να ολοκληρωθεί τη μεθεπόμενη Δευτέρα και να έχει αξιοποιηθεί ο αναστοχασμός δύο Σαββατοκύριακων και η υποστήριξη του σεναρίου με εργασία από το σπίτι, δεδομένου ότι το εύρος και η πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων απαιτούν αυξημένη ενασχόληση. Δε συστήνεται να γίνει

αναδιάταξη των ομάδων στη Β΄ Φάση του σεναρίου, κάτι που αναμένεται ότι θα δυσχεράνει τη συνεργασία και την ευελιξία, ωστόσο ο διδάσκων θα πρέπει, νωρίζοντας τις δυνατότητες κάθε ομάδας εκ των προτέρων, να διανείμει ανά τον καλύτερο τρόπο τα πέντε διαφορετικά Φύλλα Εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, στη δεύτερη φάση οι ομάδες, αποκτώντας ειδικευση ή επαγγελματική υπόσταση ονομάζονται γεωγράφοι - περιηγητές, λαογράφοι, φιλόλογοι, ερευνητές και δημοσιογράφοι και υλοποιούν τις δραστηριότητες κάτω από συγκεκριμένη οπτική και στόχευση. Επειδή οι δραστηριότητες αυτές θεωρούνται ως το πιο ουσιαστικό και δημιουργικό τμήμα του σεναρίου, κρίνεται απαραίτητο να παρουσιαστούν στην ολομέλεια με επίσημο τρόπο στα πλαίσια μιας τέταρτης και πέμπτης διδακτικής ώρας, προκειμένου οι μαθητές να εμπλακούν και στη διαδικασία της ακρόασης και της παρουσίασης, γεγονός που είναι πολύ σημαντικό, αφού ενθαρρύνεται η συμμετοχικότητα και η υπευθυνότητα.

Υλοποίηση

Τα παραπάνω τηρήθηκαν κατά γράμμα, εκτός από μία ουσιαστική λεπτομέρεια. Δεν υπήρξε άμεση μετάβαση από την πρώτη στη δεύτερη φάση, καθώς επέλεξα να μην τους κουράσω με συνεχή καταπόνηση, αλλά να τους εξασφαλίσω χρόνο επώασης ιδεών για τις δραστηριότητες της δεύτερης φάσης. Η δεύτερη φάση ακολούθησε με καθυστέρηση δώδεκα ημερολογιακών ημερών. Η εφαρμογή έγινε στο τμήμα Α4 που αποτελείται από εικοσιτέσσερις μαθητές με τους οποίους υλοποίησα και άλλα σενάρια στο πρώτο τετράμηνο. Επομένως, είναι αρκετά εξοικειωμένοι με το περιβάλλον Wiki και γενικά με τον ψηφιακό γραμματισμό. Αναφερόμαστε σε πέντε συνολικά ομάδες (πέντε + πέντε + πέντε + πέντε + τεσσάρων μαθητών) που έχουν λειτουργήσει στο παρελθόν ικανοποιητικά. Προηγήθηκε η διδασκαλία της ενότητας με τον παραδοσιακό τρόπο, δηλαδή, δόθηκε έμφαση στη μετάφραση και γενικότερα στο γλωσσικό επίπεδο. Παράλληλα, τονίστηκαν ιδιαίτερα κάποια σημεία (π.χ. οι γλωσσικές ιδιοτυπίες του Θουκυδίδη) γύρω από τα οποία θα στηθούν δραστηριότητες με την έναρξη του σεναρίου. Διατήρησα την ομαδοποίηση που ήδη υπήρχε από άλλες δραστηριότητες και δεν προχώρησα σε αναδιάταξη των ομάδων ανάμεσα στις δύο φάσεις, γιατί θεώρησα ότι κάτι τέτοιο θα επέφερε σύγχυση και δυστοκία. Παράλληλα, δημιούργησα το

Wiki, αλλά δεν πρόλαβα να δώσω τους κωδικούς πρόσβασης και αυτό μετατέθηκε ως υποχρέωση για την έναρξη του σεναρίου. Η εφαρμογή του σεναρίου άρχισε τελικά την Τρίτη 26 Μαρτίου και η πρώτη διδακτική ώρα σχεδόν αναλώθηκε σε διαδικαστικά ζητήματα, διευκρινίσεις, οδηγίες και εξοικείωση με το περιεχόμενο του πρώτου Φύλλου Εργασίας.

Στην επόμενη ενότητα εκτός από τη λεπτομερή περιγραφή της διδακτικής πορείας περιγράφεται και ιδιαίτερη στόχευση των επιμέρους δραστηριοτήτων.

Α' Φάση

Θέματα γλώσσας και κατανόησης του περιεχομένου

Σε αυτή τη φάση, διάρκειας τριών ωρών, το [Φύλλο Εργασίας](#) είναι κοινό για όλες τις ομάδες με στόχο να δημιουργηθεί το αναγκαίο κοινό υπόβαθρο από το οποίο θα ξεκινήσουν και στο οποίο θα καταλήξουν οι επιμέρους δραστηριότητες.

Οι δραστηριότητες αυτές είναι σχετικά απλές και δεν αναμένεται οι μαθητές να συναντήσουν κάποια αξεπέραστη δυσκολία. Πρόκειται για πέντε απλές και δύο σύνθετες δραστηριότητες στην κατεύθυνση της εξοικείωσης με τη γλώσσα και το ύφος του Θουκυδίδη (με το ζήτημα αυτό θα ασχοληθεί αναλυτικά η ομάδα των φιολόγων στη δεύτερη φάση), αλλά και της κατανόησης της διαχρονικής παρουσίας της ελληνικής γλώσσας, που ως δυναμικό εργαλείο υπόκειται σε διαδικασίες αέναης ανανέωσης.

Η πρώτη απλή δραστηριότητα, που δεν αναμένεται να διαρκέσει πάνω από 5 έως 7, λεπτά έχει χαρακτήρα εισαγωγικό στο σενάριο και ζητείται από τις ομάδες να επισημάνουν τις λέξεις που συνιστούν γλωσσική ιδιοτυπία του Θουκυδίδη και αντικατάστασή τους με λέξεις που θα χρησιμοποιούσε ένας κλασικός συγγραφέας της αττικής διαλέκτου, όπως ο Ξενοφώντας. Παράλληλα, ζητείται ο εντοπισμός συνδετικών λέξεων μεταβατικών και αντιθετικών, ώστε να απτικοποιηθεί, κατά κάποιον τρόπο, ο τρόπος διάρθρωσης και συνοχής του κειμένου. Για να μην υπάρχουν απορίες και χάνεται χρόνος, δίνεται και ένα παράδειγμα. Οι μαθητές αναμένεται να χρησιμοποιήσουν τον κειμενογράφο, να κατασκευάσουν πίνακα και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες του κειμενογράφου για έμφαση μέσω των χρωματισμών ή άλλων σημάνσεων.

Υλοποίηση

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα υλοποιήθηκε εύκολα από όλους τους μαθητές, καθώς είχε γίνει σχετική αναφορά στο προηγούμενο μάθημα. Υπήρξε κάποιος προβληματισμός σχετικά με την κλασική απόδοση της γλωσσικής ιδιοτυπίας και υπήρχε και ζήτημα με τη χρήση της πολυτονικής γραφής. Ωστόσο, σε κάθε ομάδα υπήρχαν μαθητές ικανοί να δώσουν λύση στα προαναφερθέντα ζητήματα. Τα παραδείγματα, αν και δημιουργούσαν ένα πλαίσιο ασφυκτικής καθοδήγησης, λειτούργησαν πολύ θετικά. Μία ομάδα όμως πουαπαρτιζόταν από μέτριους μαθητές δεν κατάφερε να εντοπίσει όλους τους αντιθετικούς συνδέσμους και χρειάστηκε να δώσω πρόσθετες οδηγίες.

Η δεύτερη δραστηριότητα είναι εξίσου απλή, ωστόσο απαιτεί αρκετό χρόνο, δεδομένου, ότι θα πρέπει να ασχοληθούν με όλους τους ρηματικούς τύπους του κειμένου. Στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι να κατανοήσουν οι μαθητές τη λειτουργία του χρόνου στον Θουκυδίδη, μέσω της μελέτης και της κατανόησης των εκάστοτε γλωσσικών επιλογών. Αναμένεται να επικαιροποιήσουν τις γνώσεις τους για τον ιστορικό ενεστώτα, την έννοια της «αποπειρατικότητα» στα πλαίσια της γλωσσικής έκφρασης, τη διαφορά αορίστου από τον παρατατικό κ.λπ. Προηγείται κατατοπιστική εισαγωγή και προκατασκευασμένος πίνακας τον οποίο θα συμπληρώσουν οι μαθητές, οπότε δεν αναμένεται να συναντήσουν δυσκολίες. Εδώ, βέβαια, υπάρχει και η πρώτη κριτικού τύπου εμπλοκή, αφού ζητείται η καταγραφή με τη μορφή επεξηγηματικού υπομνήματος των δεδομένων του πίνακα. Παράλληλα, η ενασχόληση με τους ρηματικούς τύπους θα αξιοποιηθεί για την ομάδα των φιλολόγων σε δραστηριότητα της δεύτερης φάσης. Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης αυτής της δραστηριότητας είναι τα 20 λεπτά, ίσως και λιγότερο, αν αξιοποιηθούν περισσότεροι υπολογιστές και γίνει καλός καταμερισμός εργασιών στο εσωτερικό των ομάδων. Ο χαρακτήρας της δραστηριότητας είναι αρκετά καθοδηγητικός στο πρώτο μέρος, ώστε στο δεύτερο μέρος να αξιοποιηθούν τα σωστά δεδομένα.

Υλοποίηση

Η δραστηριότητα αυτή αποδείχθηκε τελικά πολύ χρονοβόρα και καλό θα είναι να περιοριστεί σε κάποιο τμήμα του κειμένου, ώστε να καταστεί εφικτή η πραγματοποίησή της στον προβλεπόμενο

χρόνο. Την έννοια του ιστορικού ενεστώτα οι μαθητές την κατανόησαν σχετικά εύκολα, ωστόσο δυσκολεύτηκαν να κατανοήσουν την έννοια της αποπειρατικότητας, παρόλο που τα παραδείγματα του κειμένου προσέφεραν εύλωτες μαρτυρίες. Το επεξηγηματικό υπόμνημα δεν κινήθηκε σε επίπεδα σξιώσεων, ωστόσο θεωρώ ότι υπήρξε η συνειδητοποίηση ότι για να φτάσουμε σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα, συλλέγουμε και επεξεργαζόμαστε μια σειρά από δεδομένα. Ο χρόνος για την υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας ξεπέρασε τελικά το 30 λεπτά, ενώ κάποιες ομάδες τη θεώρησαν εκ προοιμίου κοπιαστική και την άφησαν για το σπίτι μεταβαίνοντας στην επόμενη δραστηριότητα, δεδομένου ότι δεν υπήρχε κάποιος περιορισμός.

Και η **τρίτη** δραστηριότητα χαρακτηρίζεται απλή και διαιρείται στο ερευνητικό και στο συνθετικό μέρος. Ειδικότερα, δίνεται σε αρχείο κειμενογράφου το αρχαίο κείμενο στην αριστερή στήλη και στη δεξιά στήλη η αντίστοιχη νεοελληνική μετάφραση και ζητούνται από τους μαθητές αρχικά δύο πράγματα: α) οπτική καταγραφή της μεγάλης διαφοράς στην έκταση των δυο κειμένων και β) καταμέτρηση των λέξεων των δύο κειμένων με το κατάλληλο εργαλείο του κειμενογράφου και προσδιορισμός του λόγου (με τη μαθηματική έννοια του όρου) της σχέσης του αρχαίου κειμένου προς το κείμενο της νεοελληνικής. Στη συνέχεια, οι μαθητές καταγράφουν σε ένα κείμενο επιχειρηματολογίας τα πορίσματά τους, συνδέοντας τα ευρήματα του πρώτου μέρους με την πυκνότητα το ύφους και τη λιτότητα της θουκυδίδειας γραφής. Αναμένεται οι μαθητές να αντιληφθούν τη σημασία των ερευνητικών δεδομένων για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Ο εκτιμώμενος χρόνος για την υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας δεν υπερβαίνει τα 15 λεπτά.

Υλοποίηση

Αυτή αποδείχθηκε η πιο εύκολη δραστηριότητα για τους περισσότερους. Μελετώντας τα δύο κείμενα οι μαθητές εντόπισαν αμέσως τη μεγάλη διαφορά στην έκταση τους. Στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας το εργαλείο μέτρησης του Word βρήκαν και τον μαθηματικό λόγο της σχέσης μετάφρασης και πρωτότυπου κειμένου του Θουκυδίδη. Στο συνθετικό μέρος και εδώ υπήρξαν συγγνωστές δυσχέρειες, καθώς οι μαθητές έχουν εξοικειωθεί με την παραγωγική και όχι με την επαγωγική διαδικασία της νόησης.

Η τέταρτη δραστηριότητα είναι πιο σύνθετη με στόχο τη σύνδεση της νέας ελληνικής με την αρχαία ελληνική, για να καταδειχθεί η ενότητα της γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, έχουν επιλεγεί κάποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου των οποίων η σημασία στην πορεία του χρόνου έχει μεταβληθεί. Αφού αξιοποιήσουν τα ηλεκτρονικά λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα για να εντοπίσουν τη σημερινή σημασία των λέξεων (αν και στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό δεν είναι απαραίτητο, αφού η σημασία των λέξεων είναι γνωστή), καλούνται να γράψουν μία σύντομη παράγραφο με τη μέθοδο των παραδειγμάτων, χρησιμοποιώντας ως θεματική την παρακάτω περίοδο: « Η σημασία (το σημαινόμενο) πολλών λέξεων στην πορεία του χρόνου δεν παρέμεινε σταθερή. Έτσι σε άλλες περιπτώσεις διευρύνθηκε, σε άλλες περιορίστηκε, ενώ σε κάποιες άλλες μεταβλήθηκε ριζικά.»

Επειδή το σενάριο έχει και διαθεματική οπτική, στη συγκεκριμένη δραστηριότητα αξιοποιούνται γνώσεις των κειμενικών ειδών που αποκτήθηκαν στα πλαίσια του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας. Εδώ οι μαθητές καλούνται να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες του κειμενογράφου για δυναμική (συμ)παραγωγή προϊόντων με κύριο χαρακτηριστικό την αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας. Ο χρόνος που αναμένεται για την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας υπολογίζεται στα 20 λεπτά για μία ομάδα που έχει κάποια εμπειρία στην αξιοποίηση των λεξικών και στη συνεργατική γραφή.

Υλοποίηση

Η δραστηριότητα έγινε πλήρως κατανοητή από τους μαθητές και μάλιστα υπήρξαν πολύ καλά αποτελέσματα. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι σε συνεργασία με τον διδάσκοντα το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας είχα φροντίσει ώστε οι μαθητές να είναι στοιχειωδώς εξοικειωμένοι με τους τρόπους ανάπτυξης παραγράφων. Οι λέξεις δεν τους δημιούργησαν πρόβλημα, ενώ στην πλειονότητά τους χρησιμοποίησαν δύο παραδείγματα και κατακλείδα.

Η **πέμπτη** δραστηριότητα χαρακτηρίζεται απλή και στόχο έχει να καταδείξει τις διαφορές ανάμεσα στους όρους «συμμαχία» και «επιμαχία», ώστε οι μαθητές αξιοποιώντας τη φράση «ώστε τούς αυτούς έχθρους και φίλους νομίζειν» του κειμένου να εξηγήσουν το καθεστώς της σχέσης

Αθηναίων και Κερκυραίων που επιβλήθηκε από τον Νικόστρατο. Παράλληλα, ζητείται από τους μαθητές να συνδέσουν αυτή τη φράση με έναν από τους πέντε όρους της παράδοσης των Αθηνών το 404. π.Χ. Αν κατανοηθεί, ότι τελικά πρόκειται για πλήρη συμμαχία, την οποία οι Αθηναίοι επεδίωκαν και δεν μπορούσαν να επιτύχουν, ίσως φωτιστούν καλύτερα και οι σκοπιμότητες αλλά και τα μέσα που μετέλθε ο Νικόστρατος με την κατευναστική και ειρηνοποιό του δράση. Στόχος είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι ο όρος αυτός επιβάλλεται στη μία περίπτωση ως όρος ειρήνευσης που επιβάλλει ο νικητής στον ηττημένο, ενώ στη δεύτερη υποτίθεται ότι αποτελεί προϊόν ισότιμης διαπραγμάτευσης. Και στις δύο όμως περιπτώσεις αναφερόμαστε στους φίλους και στους εχθρούς του ισχυρού, οπότε γίνεται κατανοητό και το είδος της συμμαχίας που συνάπτεται. Ο χρόνος για τη δραστηριότητα δεν αναμένεται να υπερβεί τα 7-10 λεπτά.

Υλοποίηση

Η δραστηριότητα, αν και δημιούργησε αρχικά κάποια σύγχυση, στη συνέχεια εξελίχθηκε ομαλά, αφού χρειάστηκε να δώσω κάποιες διευκρινίσεις. Θυμήθηκαν το αντίστοιχο απόσπασμα του Ξενοφώντα και με κάποια καθοδήγηση οδηγήθηκαν στην κατανόηση των όρων «επιμαχία» και «συμμαχία» και κατ' επέκταση στην ορθή αποτίμηση του αποτελέσματος του Νικόστρατου.

Η **έκτη** δραστηριότητα στοχεύει στην κατανόηση της εσωτερικής αλληλουχίας των γεγονότων με τη βοήθεια της διαγραμματικής τους απόδοσης μέσω του σχήματος δράση – αντίδραση του οποίου η παρουσία στην ενότητα είναι εμφανής. Στο τέλος, οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τις συγκεκριμένες συμπεριφορές εντάσσοντάς τες στη σφαίρα του φυσιολογικού και αναμενόμενου. Είναι πολύ σημαντικό οι μαθητές να κατανοήσουν ότι η ανθρώπινη φύση δεν έχει μεταβληθεί εδώ και 2500 χρόνια, την πραγματική διάσταση της φράσης «κτῆμα ἐς αἰεῖ» και την έννοια της κυκλικής αντίληψης της ιστορίας, την οποία θα αναλύσει στη δεύτερη φάση η ομάδα των ιστορικών. Η διάρκεια υλοποίησης αυτής της άσκησης δεν αναμένεται να υπερβεί τα 15 λεπτά, καθώς ζητείται η συμπλήρωση πίνακα και η ολοκλήρωση μιας ημιτελούς περιόδου.

Υλοποίηση

Η δραστηριότητα αυτή αποδείχθηκε εύκολη και συμπληρώθηκε πολύ γρήγορα. Το φαινόμενο δράση - αντίδραση τους ήταν ήδη γνωστό και φυσικά το συνέδεσαν και με το παρόν. Για τη φράση «κτημα ἐς αἰεί» έκανα εγώ κάποια αναφορά, όχι εκτεταμένη, ίσα ίσα για να τους υποψιάσω για το περιεχόμενό της και μάλιστα μετά από τη δική μου παρέμβαση, όλες οι ομάδες θεώρησαν ότι τα τεκταινόμενα στην Κέρκυρα δεν κινούνται έξω από τα όρια της ανθρώπινης φύσης.

Η **έβδομη** και τελευταία δραστηριότητα αυτού του κοινού Φύλλου Εργασίας είναι ελαφρώς πιο σύνθετη από τις προηγούμενες, με την έννοια ότι προϋποθέτει την πλήρη κατανόηση του περιεχομένου και δεξιότητες πύκνωσης λόγου και κατασκευής διαγραμμάτων. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές πρέπει να χωρίσουν το κείμενο σε ενότητες, στη συνέχεια να τις τιτλοφορήσουν και στη συνέχεια να αποδώσουν διαγραμματικά τους βασικούς θεματικούς άξονες. Για τη διαγραμματική απόδοση μπορούν οι ίδιοι να επιλέξουν το λογισμικό της αρεσκείας τους με το οποίο ενδέχεται να είναι περισσότερο εξοικειωμένοι ([Inspiration](#), [CmapTools](#), [Text2MindMap](#), *Σχεδίαση του Word*). Για να μη χάνεται χρόνος, η πρώτη ενότητα δίνεται έτοιμη με στόχο να λειτουργήσει παραδειγματικά, αφού αναμένεται οι μαθητές να δυσκολευθούν στην οργάνωση της απάντησης. Η υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας αποδεικνύει και το βαθμό της εξοικείωσης των μαθητών με το περιεχόμενο της ενότητας, κάτι που θεωρείται αδιαπραγμάτευτη προϋπόθεση για την ενασχόληση με τις δραστηριότητες του 2^{ου} Φύλλου Εργασίας.

Υλοποίηση

Τα διαγράμματα και οι εννοιολογικοί χάρτες είχαν μεγάλη ποικιλία, καθώς υπήρξε διαφορετική αξιολόγηση της βαρύτητας των δεδομένων. Οι περισσότεροι μαθητές χρησιμοποίησαν το εργαλείο [Text2MindMap](#), ενώ κάποιοι χρησιμοποίησαν το Word. Εδώ πρωτοστάτησαν κατά κανόνα οι μέτριοι μαθητές οι οποίοι, όπως αποδείχθηκε, έχουν περισσότερες γνώσεις πληροφορικής.

Με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων ακολούθησε η παρουσίασή τους στην ολομέλεια από εκπρόσωπο των ομάδων με τρόπο οριζόντιο, δηλαδή πρώτα παρουσιάστηκε η πρώτη δραστηριότητα μετά η δεύτερη κ.ο.κ. Έτσι επισημάνθηκαν τόσο οι κοινές προσεγγίσεις όσο και οι διαφορετικές οπτικές και η πρώτη φάση έκλεισε με μια συζήτηση σχετικά με τις δυσκολίες που

παρουσιάστηκαν στην πορεία του σεναρίου. Οι μαθητές δήλωσαν καταπονημένοι κυρίως εξ αιτίας των υποχρεώσεών τους στο μάθημα της Ερευνητικής Εργασίας και αποφασίσαμε να μεταθέσουμε χρονικά τη Β΄ Φάση σε πιο εύθετο χρόνο. Ωστόσο, τους έδωσα το δεύτερο Φύλλο Εργασίας και αυτό απέβη τελικά χρήσιμο, αφού είχαν αρκετό χρόνο μπροστά τους να σκεφθούν και να καταστρώσουν τα «επιχειρησιακά» τους plána.

Ο ρόλος του διδάσκοντος σε αυτή την πρώτη φάση υπήρξε καθαρά συμβουλευτικός και εμπνευστικός. Παρακολούθησε διακριτικά τις εργασίες, επέλυσε προβλήματα, έδωσε οδηγίες και κατευθύνσεις αλλά και κρίσιμες πληροφορίες για την υπέρβαση των δυσχερειών. Δε χρειάστηκε να τροποποιήσει κάποια δραστηριότητα και ενδιαφέρθηκε για τη δημοσιοποίηση του παραχθέντος ψηφιακού υλικού. Τα συμπληρωμένα Φύλλα Εργασίας μοιράστηκαν σε έντυπη μορφή σε όλους τους μαθητές, ώστε να υπάρξει ανατροφοδότηση και ένα είδος ζύμωσης πριν από την παρουσίαση στην ολομέλεια.

Αποτιμώντας συνολικά την πρώτη φάση, θα έλεγα ότι παρήχθησαν πολλά προϊόντα λόγου - χωρίς βέβαια να διεκδικούν ιδιαίτερες δάφνες ποιότητας - υπήρξε συνεργασία και πνεύμα ομαδικότητας, πεδίο εκδήλωσης πρωτοβουλιών και αυτενέργειας και γενικά ουσιαστική εμπλοκή των μαθητών σε μια διαφορετική προσπέλαση του κειμένου, ώστε να προλειανθεί το έδαφος για την επόμενη φάση. Η ενασχόληση με το Φύλλο αυτό άρχισε την Τρίτη, 26 Μαρτίου και περατώθηκε την Παρασκευή 29 Μαρτίου 2013.

B΄ Φάση

Είναι ώρα να μιλήσουν οι ειδικοί.

Σε αυτή τη φάση, διάρκειας τεσσάρων διδακτικών ωρών, το Φύλλο Εργασίας είναι διαφορετικό για κάθε ομάδα.

Η πρώτη ομάδα (γεωγράφοι – τοπογράφοι) αναλαμβάνει με μια σειρά δραστηριοτήτων να μας εξοικειώσει με τη γεωγραφική διάσταση του κειμένου, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην καλύτερη κατανόηση του. Οι δραστηριότητες της ομάδας αυτής είναι σχετικά εύκολες, απαιτούν ωστόσο κάποιες δεξιότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ (κατασκευή χάρτη και τοπογραφικού σκαριφήματος, χρήση εφαρμογής Google Earth, κατάλληλη αναζήτηση στο διαδίκτυο, κατασκευή

αρχείου παρουσίασης PowerPoint). Στο Φύλλο Εργασίας περιέχονται τέσσερις δραστηριότητες κλιμακούμενης δυσκολίας από τις πιο απλές και περιγραφικές στις πιο σύνθετες και δημιουργικές.

Η πρώτη δραστηριότητα αποσκοπεί στην οπτικοποίηση της θαλάσσιας διαδρομής που ακολούθησε ο Νικόστρατος από τη Ναύπακτο μέχρι την Κέρκυρα. Οι περισσότεροι μαθητές δυστυχώς είναι τελείως αγεωγράφητοι, παρόλο που έχουν τόσα μέσα στη διάθεσή τους, ενώ οι προηγούμενες γενεές είχαν σαφώς υπεροχή στο συγκεκριμένο τομέα. Η εφαρμογή Google Earth θα τους βοηθήσει να εντοπίσουν τη Ναύπακτο και να χαράξουν την πιο σύντομη χερσαία σημερινή διαδρομή. Στη συνέχεια, καλούνται να χαράξουν τη θαλάσσια διαδρομή και να μας εξοικειώσουν με τον χώρο, καθώς από τότε ως σήμερα, έχουν γίνει δύο πολύ σημαντικές τεχνικές παρεμβάσεις, η διάνοιξη της διώρυγας του Ισθμού της Κορίνθου και η κατασκευή της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου. Πρέπει οι μαθητές να προσέξουν ιδιαίτερα την επιλογή της διαδρομής στον Ισθμό της Λευκάδας, καθώς στις επόμενες ενότητες θα γίνει ειδική αναφορά από τον Θουκυδίδη σε αυτόν. Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με μια τεκμηριωμένη εκτίμηση του χρόνου που απαιτήθηκε για τη μετάβαση του Νικόστρατου από τη Ναύπακτο στην Κέρκυρα (εδώ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλοί παράγοντες, εποχή του χρόνου, δυνατότητες πλοίων, επείγων χαρακτήρας αποστολής κ.λπ.)

Η δεύτερη δραστηριότητα αυτής της ομάδας, αν και δεν υπάρχει κάποια σαφής κειμενική αναφορά στον αρχαίο Δίολκο, έχει στόχο να μυήσει τους μαθητές στην τεχνολογία των αρχαίων ελλήνων. Ο αρχαίος Δίολκος, έχει χαρακτηριστεί ένα τεχνολογικό θαύμα της αρχαιότητας και η παρακολούθηση του [σχετικού video](#) θα αποβεί για τους μαθητές ωφέλιμη πολλαπλά. Θα γίνει κυρίως κατανοητό ότι οι Αθηναίοι δεν επέλεξαν τυχαία τη Ναύπακτο, προκειμένου να ελέγχουν τις κινήσεις του Κορινθιακού στόλου, της μόνης αξιόλογης ναυτικής δύναμης της Πελοποννησιακής συμμαχίας. Οι μαθητές αναμένεται να συνδέσουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των ανθρώπινων παρεμβάσεων στο φυσικό περιβάλλον με το επίπεδο της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται αλλά και τους σκοπούς που υπηρετούνται. Τελικό προϊόν αυτής της δραστηριότητας είναι η κατασκευή μίας πολυτροπικής παρουσίασης για την ενημέρωση της ολομέλειας.

Η τρίτη δραστηριότητα μεταφέρει το πεδίο δράσης των γεωγράφων στην περιοχή της Κέρκυρας. Αξιοποιώντας αναφορές τοποθεσιών και άλλες επιμέρους πληροφορίες καλούνται να

δημιουργήσουν ένα τοπογραφικό σκαρίφημα με τη βοήθεια του λογισμικού της *Ζωγραφικής των Windows* ή με άλλο τρόπο της αρεσκείας τους (συνεργασία με τον καθηγητή που διδάσκει Σχέδιο και ψηφιοποίηση μέσω σκαναρίσματος). Έτσι, λοιπόν, αναμένεται οι μαθητές, αξιοποιώντας κατάλληλα τις αναφορές του αρχαίου κειμένου αλλά και άλλες πληροφορίες να ανασυνθέσουν το τοπογραφικό ανάγλυφο της αρχαίας Κέρκυρας τοποθετώντας κατάλληλα τις διάφορες ψηφίδες ου αιγυπτιακού παζλ.

Η τελευταία δραστηριότητα της ομάδας αυτής, αν και συναρτάται άμεσα με τη γεωγραφία, έχει ωστόσο πολιτικές και στρατιωτικές προεκτάσεις, καθώς προσεγγίζει το ζήτημα των στρατιωτικών βάσεων (διευκολύνσεων) που αξιώνουν και επιβάλλουν διαχρονικά οι ισχυροί σε περιοχές γεωπολιτικής και στρατηγικής σημασίας με ή χωρίς τη συναίνεση των γηγενών. Τον ρόλο της Ναυπάκτου, ως χώρου που χρησιμοποιείται ως στρατιωτική βάση μίας ξένης δύναμης, σήμερα διαδραματίζει η Σούδα, το Άκτιο αλλά και πολλές άλλες περιοχές του πλανήτη. Έτσι, λοιπόν, οι μαθητές ενημερώνονται για το ιστορικό της παρουσίας των ξένων βάσεων στη χώρα μας, αξιολογούν τα τοπογραφικά δεδομένα και κατανοούν ότι οι περιοχές που φιλοξενούν ξένες βάσεις πληρούν κάποιες γεωστρατηγικής φύσεως προϋποθέσεις. Παράλληλα, επειδή η ανθρωπότητα έχει πραγματοποιήσει άλματα, οι μαθητές μπορούν να διαπιστώσουν ότι οι βάσεις πια μεταφέρονται στο διάστημα, και επομένως μπορούν να αξιολογηθούν θετικά ή αρνητικά με βάση τον σκοπό που υπηρετούν, τα αναμενόμενα οφέλη ή τους κινδύνους που εγκυμονούν. Κατά συνέπεια, οι μαθητές διαπιστώνουν ότι οι συμπεριφορές των ανθρώπων δεν έχουν μεταβληθεί και ότι ο Θουκυδίδης παραμένει πάντα επίκαιρος και διδακτικός.

Υλοποίηση

Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας δεν υλοποιήθηκαν σύμφωνα με την πρόβλεψη και την επιθυμία του διδάσκοντος. Αυτό αποδίδεται στην επιπολαιότητα και την αδιαφορία των συγκεκριμένων μαθητών που στο σύνολό τους είναι «καλοί» μαθητές, ένθερμοι θιασώτες του συμπεριφορισμού. Ωστόσο, στην ομάδα αυτή υπήρχε και κάποιος «μέτριος» μαθητής με πολλές γνώσεις Η/Υ ο οποίος επωμίστηκε το μεγαλύτερο βάρος της προσπάθειας. Επαναλαμβάνω ότι δεν έμεινα ευχαριστημένος

από τον τρόπο με τον οποίο εργάστηκε και τα αποτελέσματα που παρουσίασε η συγκεκριμένη ομάδα, καθώς μου έδωσε την εντύπωση ότι άρχισε να μελετά το Φύλλο Εργασίας πολύ αργοπορημένα. Με την εφαρμογή Google Earth εντόπισαν τη Ναύπακτο και υπολόγισαν το θαλάσσιο ταξίδι του Νικόστρατου σύμφωνα με τις οδηγίες. Αγνοούσαν τα δεδομένα της περιοχής (ισθμός, γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου) με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να εκτιμήσουν τη γεωστρατηγική σημασία της Ναυπάκτου και τα κριτήρια της επιλογής της ως ναυτικής βάσης των Αθηναίων. Η εκτίμηση που έκαναν για τη διάρκεια του ταξιδιού του Νικόστρατου δεν κρίνεται ικανοποιητική. Η δεύτερη δραστηριότητα που στόχευε στην κατασκευή μίας παρουσίασης για την ενημέρωση της ολομέλειας για τον αρχαίο Δίολκο, αν και δεν παρουσίαζε καμιά δυσκολία και ήταν και αρκετά ενδιαφέρουσα, με απογοήτευσε, καθώς έχω την αίσθηση ότι οι μαθητές κατέφυγαν στην αναζήτηση έτοιμων πληροφοριών και απέφυγαν να δουν και να αντλήσουν στοιχεία από το βιντεο διάρκειας 20 λεπτών. Το κείμενο που παρουσίασαν (δεν ήταν καν παρουσίαση) το χαρακτήρισα απαράδεκτο και τους επέστησα την προσοχή για τη συνέχεια. Και στην τρίτη δραστηριότητα επεδείχθη η ίδια συμπεριφορά και τους παρέπεμψα στον καθηγητή του Σχεδίου, οποίος τελικά τους βοήθησε στην κατασκευή ενός αξιοπρεπούς τοπογραφικού σκαριφήματος. Στην τέταρτη και τελευταία δραστηριότητα η ομάδα δεν εργάστηκε με την ίδια υποτονικότητα, επεδείχθη κάποιος ζήλος, αλλά τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα. Βέβαια, οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τόσο σύνθετα ζητήματα και ίσως, ενδεχομένως, να χρειάζεται και κάποια προεργασία πριν από την ανάθεση δραστηριοτήτων που απαιτούν όχι μόνο ενημέρωση, αλλά και πείρα και εμπειρία και φυσικά ευστροφία και οξυδέρκεια. Για το ότι η ομάδα αυτή δεν απέδωσε τα αναμενόμενα, θεωρώ ότι εκτός των άλλων, όταν τους ανέθεσα τις δραστηριότητες, δεν αναζήτησα τα ενδιαφέροντά τους, ώστε να τους αναθέσω διαφορετικό Φύλλο Εργασίας. Τέλος, να σημειωθεί ότι εξ αιτίας της παρελκυστικής τακτικής που ακολουθήθηκε από την ομάδα αυτή, μετατέθηκε κατά μία ημέρα η παρουσίαση στην ολομέλεια. Πρέπει δε να τονίσω ότι η ομάδα αυτή έδειξε κάπως ενοχλημένη από τον σχολιασμό που της έγινε, καθώς επισημαινόταν από όλους η ρηχότητα και της προσέγγισης.

Η δεύτερη ομάδα (λαογράφοι) με αφορμή τις πληροφορίες που μας παρέχει ο Θουκυδίδης για να μας συστήσει τον Νικόστρατο (Νικόστρατος ό Διετρέφους Αθηναίων στρατηγός) σε συνδυασμό με την πληροφορία που γνωρίζουν ήδη οι μαθητές για το όνομα και την καταγωγή του ιστορικού (Θουκυδίδης Όλόρου Αλιμούσιος) αναλαμβάνει με μια σειρά δραστηριοτήτων να μας δια φωτίσει για τα ονόματα των αρχαίων και τη διερεύνηση της πιθανής σχέσης ανάμεσα στο σημαντικό του ονόματος και σε ιδιότητες του υποκειμένου που φέρει το όνομα, κάτι που σήμερα παρατηρείται να συμβαίνει με τα λεγόμενα «παρατσούκλια». Πρόκειται για ένα θέμα αρκετά ενδιαφέρον που αναμένεται να κινήσει την περιέργεια και την προσοχή των μαθητών, αφού θα διερευνηθεί με μια σειρά εύκολων σχετικά δραστηριοτήτων.

Η ομάδα αυτή, αφού διερευνήσει τα στοιχεία που συνθέτουν την ταυτότητα ενός Αθηναίου πολίτη και ενός πολίτη μίας άλλης πόλης, δημιουργεί το «ατομικό δελτίο ταυτότητας» σημαντικών προσωπικοτήτων της αρχαίας εποχής με την αξιοποίηση των ΤΠΕ ως ερευνητικών εργαλείων, αλλά και ως εργαλείων παρουσίασης ή αποτύπωσης δεδομένων. Δίνεται μάλιστα στους μαθητές και το «πρότυπο» της ταυτότητας την οποία θα δημιουργήσουν, ώστε το τελικό προϊόν να είναι δημοσιεύσιμο. Στη συνέχεια, οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν στο διαδίκτυο και να παρουσιάσουν έναν αλφαβητικό κατάλογο με ανδρικά και γυναικεία ονόματα των αρχαίων, να μελετήσουν την ετυμολογία τους, να εντοπίσουν περιπτώσεις που η ετυμολογία δεν τους ικανοποιεί και να διατυπώσουν με επιχειρήματα τη διαφωνία τους και τελικά να εντοπίσουν το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ή σημασιολογικό φορτίο των αρχαίων ονομάτων που ακόμη και σήμερα χρησιμοποιούνται .

Στη συνέχεια, οι μαθητές μελετούν άρθρο το οποίο συσχετίζοντας την ετυμολογία του ονόματος με γνωστές ιδιότητες δεκαεπτά προσωπικοτήτων της αρχαιότητας, υπονοεί ότι πιθανόν α ονόματα να δόθηκαν στα άτομα αυτά σε κάποια φάση της ηλικίας τους κατά την οποία είχαν ήδη εκδηλωθεί τα πρώτα απτά δείγματα της προσωπικότητάς τους. Έτσι, στο σημείο αυτό μπορεί να γίνει η διασύνδεση με τα σημερινά παρατσούκλια με τα οποία οι μαθητές είναι αναμφίβολα εξοικειωμένοι. Οι σχετικές δραστηριότητες αναμένεται να υλοποιηθούν με ζήλο από τους μαθητές,

καθώς πρόκειται για κάτι με το οποίο έρχονται καθημερινά σε επαφή και είναι αρκετά εξοικειωμένοι. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας χρησιμοποιούν το κείμενο απλά ως αφορμή και δεν έχουν άμεση σχέση με αυτό. Έχουμε όμως την αίσθηση ότι δεν συνιστά ουσιαστική παρέκβαση από τη βασική θεματική του σεναρίου και ότι θα εμπλέξει με τρόπο δημιουργικό τους μαθητές που αναμένεται να αποκομίσουν πολλαπλό όφελος.

Υλοποίηση

Σε αντίθεση με την προηγούμενη, αυτή η ομάδα άφησε άριστες εντυπώσεις, καταθέτοντας ζήλο, μεράκι και φυσικά πολύτιμο χρόνο. Τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά και μαρτυρούν όχι μόνο την προσπάθεια αλλά και την άριστη συνεργασία των μελών. Ίσως ήταν κάπως «φτωχική» η δραστηριότητα με τα παρατσούκλια, όπως το αναγνώρισαν και οι ίδιοι, ωστόσο η δικαιολογία που προβλήθηκε ήταν ότι «το θέμα είναι αρκετά γνωστό και δεν θέλαμε να κουράσουμε». Στην κατασκευή των ταυτοτήτων δεν τήρησαν το πρότυπο που τους δόθηκε, αλλά το τροποποίησαν, ώστε για κάθε όνομα να αντιστοιχεί και χώρος μίας σελίδας. Εντυπωσιακός είναι και ο τρόπος με τον οποίο παρουσίασαν το μυστήριο κάποιων αρχαίων ελληνικών ονομάτων, όπως μπορεί να διακρίνει κανείς από το αρχείο που αναρτήθηκε στο Wiki. Πολύ γόνιμος κρίνεται και ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε γύρω από το καθεστώς της ονοματοδοσίας, αλλά και τον ρόλο που διαδραματίζουν στην καθημερινότητά μας τα παρατσούκλια, κατά τη διάρκεια της παρουσίας στην ολομέλεια, καθώς δέχθηκαν αρκετές ερωτήσεις.

Η τρίτη ομάδα (φιλόλογοι) θα προσεγγίσει το κείμενο με φιλολογική οπτική, δηλαδή θα ασχοληθεί με την τεχνική της γραφής και της αφήγησης, την αποσαφήνιση σκοτεινών σημείων και τις ιδεολογικές προεκτάσεις του κειμένου. Οι δραστηριότητες της ομάδας αυτής δεν απαιτούν ιδιαίτερες δεξιότητες ΤΠΕ, εκτός από την πρώτη και στοχεύουν κυρίως στην παραγωγή προϊόντων λόγου, συνεργατικής γραφής.

Για την πρώτη δραστηριότητα χρησιμοποιεί τεχνολογικά εργαλεία ([Wordle](#) και [Voyant Tools](#)) για την οπτικοποίηση του κειμένου, την ανίχνευση των διαρθρώσεων και τη στατιστική του απεικόνιση, συμβάλλοντας έτσι στην ουσιαστικότερη κατανόηση της τεχνικής της γραφής του

συγγραφέα. Με βάση τα ερευνητικά δεδομένα, οι μαθητές θα εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά του ύφους και της αφηγηματικής τεχνικής του Θουκυδίδη και θα τα παρουσιάσουν σε ένα πολυτροπικό κείμενο. Ενδεχομένως, να μην είναι εξοικειωμένοι με τα τεχνολογικά εργαλεία και ίσως χρειαστεί και η καθοδήγηση του διδάσκοντος, προκειμένου να γίνει ορθή αξιοποίησή τους. Τα εργαλεία αυτά σίγουρα θα ελκύσουν την προσοχή τους και αναμένεται να τα αξιοποιήσουν δημιουργικά και σε άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με την δόμηση- αποδόμηση γραπτού λόγου. Η διάρκεια υλοποίησης, δεν αναμένεται να υπερβεί τη μισή ώρα.

Η δεύτερη δραστηριότητα κινείται σε πιο γνωστά για τους μαθητές μονοπάτια, αφού ο χαρακτηρισμός προσώπων είναι μια συνηθισμένη άσκηση παραδοσιακού τύπου. Ωστόσο, το δεύτερο μέρος της δραστηριότητας αξιοποιεί και την τεχνολογία προκειμένου να διεξαχθεί μια [ψηφιακή ψηφοφορία](#) για τον εντοπισμό των υπαιτίων του ναυαγίου της ειρηνευτικής πρότασης του Νικόστρατου. Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας οφείλουν να σεβαστούν οι μαθητές της ομάδας των φιλολόγων και να το στηρίζουν με επιχειρήματα. Ο μηδενισμός των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας θα έχει γίνει πριν από τον διδάσκοντα (κάνοντας κλικ σε μη φανερό σύνδεσμο στο κάτω δεξιό μέρος του πλαισίου ψηφοφορίας), ώστε να γίνει αρχικοποίηση της εφαρμογής. Αναμενόμενο μαθησιακό όφελος εδώ κρίνεται ο προβληματισμός των μαθητών σχετικά με τον ρόλο και την αποτελεσματικότητα των δημοσκοπήσεων.

Η τρίτη δραστηριότητα έχει και αυτή φιλολογική διάσταση συνδυάζοντας γνώσεις από την ενότητα [«Προφορικός και γραπτός λόγος»](#) του μαθήματος Έκφρασης – Έκθεσης που έχουν διδαχθεί σχετικά πρόσφατα. Καλούνται δηλαδή να παραγάγουν προφορικό λόγο στα πλαίσια της ενσυναίσθησης και να τον καταγράψουν σε ένα ψηφιακό ηχητικό αρχείο. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές θα αναπλάσουν το ιστορικό πλαίσιο και μέσα σε συνθήκες προσομοίωσης θα δώσουν περιεχόμενο στην αφηρημένη «παραμυθία» του Νικόστρατου σε λόγο νεοελληνικό. Με τη δραστηριότητα αυτή αναμένεται οι μαθητές να κατανοήσουν ότι ο προφορικός λόγος με τα χαρακτηριστικά του επιτελεί διαφορετική λειτουργία από εκείνη του γραπτού και να κατανοήσουν ότι πίσω από τα ιστορικά γεγονότα υπάρχουν άνθρωποι σαν εμάς με πάθη, αδυναμίες, φιλοδοξίες και προσδοκίες. Η δραστηριότητα αυτή αναμένεται να ολοκληρωθεί σε μισή ώρα περίπου και

ενδέχεται να γίνουν περισσότερες δοκιμές στην ψηφιακή καταγραφή για την επίτευξη του βέλτιστου αποτελέσματος.

Η τελευταία δραστηριότητα της ομάδας των φιλολόγων, αξιοποιεί και μία αναφορά του σχολικού εγχειριδίου, σύμφωνα με την οποία η ναυτολόγηση των ολιγαρχικών στοχεύει στον εκτοπισμό τους και παραλληλίζεται με την πρακτική που ακολούθησε ο Πολυκράτης για να «ξεφορτωθεί» τους επικίνδυνος για τον θρόνο του. Αυτή την ομοιότητα καλούνται να ανιχνεύσουν οι μαθητές, δηλαδή να αξιοποιήσουν τις κειμενικές αναφορές και τις δύο πληροφορίες που τους δίνονται συγγράφοντας μία σύντομη παράγραφο με τη μέθοδο της αναλογίας. Αναμένεται να κατανοήσουν ότι ο εκτοπισμός και η εξορία δεν είναι πάντα μια πράξη καθαρά τιμωρητική, καθαρικού χαρακτήρα, αλλά πολλές φορές ενδέχεται να υπηρετούν και άλλες σκοπιμότητες.

Το σύνολο των δραστηριοτήτων της ομάδας των φιλολόγων αναμένεται να υλοποιηθεί άνετα σε χρόνο τριών διδακτικών ωρών και δεν αναμένεται να μεταφερθεί όγκος εργασίας για το σπίτι.

Υλοποίηση

Η ομάδα των φιλολόγων ανταποκρίθηκε στο έργο της ικανοποιητικά, εκτός ίσως από την πρώτη δραστηριότητα η οποία μοιάζει με *Αντιγραφή - Επικόλληση*. Ενδεχομένως, να μην ήταν σε θέση να αξιοποιήσουν τα δύο προτεινόμενα εργαλεία για τη στατιστική ανάλυση του κειμένου και στη συνέχεια μελετώντας διάφορα στοιχεία να οδηγηθούν στα χαρακτηριστικά της γλώσσας του Θουκυδίδη. Στη χρήση αυτών των εργαλείων τους βοήθησα, αλλά γενικά δεν υπήρχε προηγούμενη εμπειρία αλλά και δεξιότητες αξιοποίησης στατιστικών δεδομένων για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στη δεύτερη δραστηριότητα κινήθηκαν με μεγαλύτερη άνεση και ήταν πιο αποτελεσματικοί. Διενήργησαν την ψηφιακή ψηφοφορία και το αποτέλεσμα ήταν ότι η ευθύνη του ναυαγίου ανήκει και στις δύο παρατάξεις. Κάποιος μάλιστα μαθητής έφερε σε συζήτηση το λεγόμενο σχέδιο Ανάν για το Κυπριακό και επεσήμανε κάποιες ομοιότητες με το σχέδιο Νικόστρατου. Βέβαια, η επιχειρηματολογία για την υποστήριξη του αποτελέσματος της ψηφοφορίας κρίνεται επιφανειακή. Εντυπωσιακότατη είναι όμως η τρίτη δραστηριότητα της ομάδας των φιλολόγων. Συνέταξαν ένα καταπληκτικό διάλογο ανάμεσα στον Νικόστρατο και σε έναν εκπρόσωπο των ολιγαρχικών τον

οποίων ονόμασαν Πολυχάρη και τον απαθανάτισαν σε ένα ηχητικό αρχείο με τρόπο αρκετά πειστικό. Ο διάλογος δείχνει ότι υπήρξε ενσυναισθητική προσέγγιση και κρίνεται αρκετά ρεαλιστικός. Σε θετική τροχιά κινήθηκε και η τελευταία δραστηριότητα των φιλολόγων με την αναλογία ανάμεσα στη δράση του Πολυκράτη και στην ακολουθούμενη από τους δημοκρατικούς τακτική. Μάλιστα έδωσαν και τον ευφυή τίτλο: «Μια αποτελεσματική μέθοδος». Με δεδομένο ότι οι μαθητές αυτής της ομάδας διακρίνονταν από το στοιχείο της ετερότητας (δύο καλές μαθήτριες, ένας μαθητής με δυσλεξία, και δύο πολύ μέτριοι μαθητές) η συνεισφορά τους στην κοινή προσπάθεια κρίθηκε σημαντική.

Η τέταρτη ομάδα (ιστορικοί) θα προσεγγίσει το κείμενο στα πλαίσια της ιστορικότητάς του, θα αναζητήσει ιστορικά παράλληλα και θα μας δια φωτίσει για κάποια ζητήματα τα οποία άμεσα ή έμμεσα αναδύονται από τη μελέτη του αρχαίου κειμένου.

Η πρώτη δραστηριότητα αναφέρεται στον ρόλο των δικαστηρίων διαχρονικά για τον κατευνασμό των παθών και τον τερματισμό των αντιπαλοτήτων. Η ιστορία είναι γεμάτη από τέτοια παραδείγματα, ωστόσο επιλέχθηκε η σύγκριση της δίκης του κειμένου (που τελικά δεν έγινε) με τη δίκη των έξι, τη δίκη της Νυρεμβέργης και τον ρόλο του διεθνούς ποινικού δικαστηρίου της Χάγης. επίσης, κρίνεται επιβεβλημένη η αποσαφήνιση των όρων «εκεχειρία» και «αμνηστία» που συνήθως αναφέρονται σε περιπτώσεις κατάπαυσης εχθροπραξιών ή συνθηκολογήσεις. Το τελικό προϊόν θα είναι μία παρουσίαση με την οποία θα ενημερώνεται η ολομέλεια για το θέμα. Η δραστηριότητα θεωρείται σύνθετη και απαιτητική και στοχεύει στην καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού και ίσως απαιτήσει αρκετό χρόνο για την υλοποίησή της.

Η δεύτερη δραστηριότητα στοχεύει στην ανάδειξη της ιστορικής – κριτικής σκέψης με τον συσχετισμό πράξεων ή συμπεριφορών και κινήτρων, καθώς οι μαθητές καλούνται να αποφανθούν αν πράγματι η ειρηνοποιός στάση του Νικόστρατου είναι πηγαία και ανυστερόβουλη ή αν υπαγορεύεται από το συμφέρον και την υστεροβουλία. Παράλληλα, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν και μία άλλη προσωπικότητα που θα προσομοιάζει με τον Νικόστρατο και να την παρουσιάσουν με συντομία αιτιολογώντας παράλληλα την επιλογή τους. Ενδεχομένως εδώ να υπάρχει κάποια δυστοκία, οπότε καλό είναι ο διδάσκων να τους αναφέρει κάποιες προσωπικότητες ή να τους δώσει

κάποια πληροφορία ή διαδικτυακό σύνδεσμο. Μπορεί λ.χ. να υποδειχθεί ο Γκάντι, ο Νέλσον Μαντέλα, ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ κ.λπ. σε περίπτωση που οι μαθητές δυσκολεύονται να κάνουν συσχετισμούς.

Η τρίτη δραστηριότητα έχει καθαρά ερευνητικό χαρακτήρα και μάλλον κινείται περισσότερο στον χώρο της αρχαιολογίας. Πιο συγκεκριμένα, η ομάδα θα ερευνήσει την πυκνή παρουσία ιερών αφιερωμένων στους Διόσκουρους σε διάφορες πόλεις του ελληνισμού. Στη συνέχεια, θα αναζητήσει την παρουσία ιερών με το όνομα «Ήραιο» στις διάφορες ελληνικές πόλεις. Αφορμή της έρευνας η αναφορά του κειμένου στα δύο αυτά ιερά της Κέρκυρας και η χρησιμοποίησή τους ως ασύλων. Αναμένεται η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις λατρευτικές συνήθειες των αρχαίων αλλά και τους κοινούς δεσμούς που τους συνείχαν.

Η τελευταία δραστηριότητα αφορά το θεσμό της ικεσίας ο οποίος αποβαίνει παράγοντας ιστορικών εξελίξεων, καθώς αποτελεί την πάγια συνήθεια των ολιγαρχικών κάθε φορά που διατρέχουν κίνδυνο. Αυτή τη συνήθεια (θεσμό) που ήταν πάρα πολύ ισχυρή στους αρχαίους και αποτελεί και απόδειξη της βαθύτατης θρησκευτικότητάς τους, θα παρουσιάσει η ομάδα των ιστορικών στην ολομέλεια, αξιοποιώντας ήδη γνωστές πληροφορίες από τον Ξενοφώντα (Θηραμένης) και το Θουκυδίδη (Γ' 70) και πληροφορίες που θα αντλήσουν από το διαδίκτυο. Στην παρουσίασή τους θα γίνεται κάποια ιδιαίτερη μνεία στο Κυλώνειο άγος (Θουκυδίδης, 1,126, 1-9). Η δραστηριότητα είναι απαιτητική και χρειάζεται συνδυασμένη προσπάθεια των μελών της ομάδας.

Για τις δραστηριότητες της ομάδας αυτής ενδεχομένως ο χρόνος των τριών ωρών να μην είναι αρκετός με δεδομένο το εύρος της έρευνας και την κριτική επεξεργασία των πληροφοριών που αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Ωστόσο, η σωστή κατανομή και η μεταφορά για το σπίτι ενός μέρους της εργασίας ίσως επιλύσει το ζήτημα.

Υλοποίηση

Είναι γνωστό διαχρονικά ότι το τέλος των εχθροπραξιών συνοδεύεται από κάποιες δίκες που στόχο έχουν την απόδοση της δικαιοσύνης όπως την αντιλαμβάνεται ο εκάστοτε νικητής. Αυτή είναι μια συμπεριφορά που επιδεικνύεται πάντοτε σε παρόμοιες περιστάσεις και ασφαλώς έχει αναγωγές

και στην εποχή μας. Με την υλοποίηση της σχετικής δραστηριότητας έγινε σύνδεση παρελθόντος παρόντος και διαπιστώθηκε το αμετάβλητο της ανθρώπινης φύσης. Πρέπει να τονιστεί ότι οι μαθητές δεν γνώριζαν τίποτα για τη δίκη των έξι, τη δίκη της Νυρεμβέργης ή για τον ρόλο του Ποινικού δικαστηρίου της Χάγης. Δεν γνώριζαν επίσης και το περιεχόμενο των όρων «ανακωχή» και «εκεχειρία». Στην ομάδα αυτή συμμετείχαν καλοί αλλά και φιλότιμοι μαθητές, που αποτύπωσαν, χωρίς να συναντήσουν κάποια ιδιαίτερη δυσκολία τα πορίσματα της έρευνάς τους σε μία πολύ κατατοπιστική παρουσίαση, η οποία ήταν και αισθητικά άψογη. Η δεύτερη δραστηριότητα ήταν αρκετά ανοιχτή, αφού ζητούσε την άποψη των μαθητών για τα κίνητρα και την αξιολόγηση της συμπεριφοράς και της δράσης του Νικόστρατου. Στον Νικόστρατο καταλογίστηκε βέβαια ανθρωπιά, αλλά και κάποια υστεροβουλία, καθώς επισημάνθηκε η διπλωματική του ικανότητα. Εντύπωση μου προκάλεσε το γεγονός ότι από μια πλειάδα προσωπικοτήτων, επέλεξαν τον Νικία του οποίου τη συμπεριφορά παραλλήλισαν με αυτή του Νικόστρατου. Αυτή την επιλογή, αν και δεν είναι τελείως άστοχη, θα μπορούσαν ίσως να την τροποποιήσουν με κάτι πιο αντιπροσωπευτικό. Οι δύο τελευταίες δραστηριότητες που αναφέρονται σε θρησκευτικές συνήθειες των αρχαίων, στους ναούς, στην έννοια του ασύλου και στο θεσμό της ικεσίας πραγματοποιήθηκαν με άνεση από την ομάδα με δεδομένο το πλήθος των πληροφοριών που μπορεί να εξορύξει κανείς από το διαδίκτυο σχετικά με τη συγκεκριμένη περιοχή του επιστητού. Το αποτέλεσμα ήταν δύο πολύ ωραίες παρουσιάσεις εφάμιλλες της πρώτης ως προς την επάρκεια αλλά και την αισθητική. Αν επρόκειτο να απονεύμω τα εύσημα σε μία μόνο ομάδα, αναμφίβολα θα τα απένειμα στην ομάδα των ιστορικών και δευτερευόντως των λαογράφων.

Η πέμπτη ομάδα (δημοσιογράφοι αναλυτές) θα προσεγγίσει πιο ελεύθερα το κείμενο. Πιο συγκεκριμένα, θα προσεγγίσει το κείμενο υπό την οπτική του δημοσιογράφου εκείνης της εποχής ο οποίος ενημερώνει, αναλύει και, τελικά, διαμορφώνει την κοινή γνώμη.

Με την πρώτη δραστηριότητα θα πληροφορηθούμε για την πιθανή σκοπιμότητα της παρουσίας των Μεσσηνίων στα πλοία του Νικόστρατου και για τον Γ΄ Μεσσηνιακό πόλεμο. Ο Θουκυδίδης δεν δίνει καμιά πληροφορία και ούτε από τη συνέχεια ερμηνεύεται η σκοπιμότητα της

παρουσίας των Μεσσηνίων στην Κέρκυρα. Οπότε κάθε άποψη των μαθητών θα είναι εκ προοιμίου ενδιαφέρουσα.

Στη δεύτερη δραστηριότητα η ομάδα αυτή, συμμετέχοντας σε ένα δημοσιογραφικό πάνελ, καλείται να υπερασπιστεί την άποψη ότι « δεν παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο ούτε καταπατούν τα κυριαρχικά δικαιώματα των χωρών οι ξένες επεμβάσεις που αποτρέπουν τις εμφύλιες συγκρούσεις, την περαιτέρω όξυνση ή την αιματοχυσία». Με αφορμή τη συμπεριφορά του Νικόστρατου οι μαθητές μπορούν να κάνουν τους διάφορους συνειρμούς κάνοντας αναγωγές κυρίως στην εποχή μας που το φαινόμενο των «ειρηνευτικών επεμβάσεων» είναι συχνό. Αναμένεται να γίνει κατανοητό ότι η ματιά του δημοσιογράφου είναι υποκειμενική και υπαγορεύεται από τις πεποιθήσεις, τις στάσεις του ή τα συμφέροντά του, αφού είναι βέβαιο ότι στους κόλπους της ομάδας θα διατυπωθεί και η αντίθετη άποψη.

Η τρίτη δραστηριότητα της ομάδας των δημοσιογράφων μεταφέρεται πια στο παρόν και αναζητά ομοιότητες στον τρόπο με τον οποίο οι ισχυροί διαχρονικά ενεργούν. Ερευνώντας στο διαδίκτυο (δεν δίνονται συγκεκριμένοι δικτυακοί τόποι για ευνόητους λόγους) οι μαθητές και αξιοποιώντας τις μηχανές αναζήτησης εντοπίζουν περιπτώσεις σύγχρονων επεμβάσεων και εστιάζουν την προσοχή τους στα κίνητρα που προβλήθηκαν και στους πραγματικούς στόχους που υπηρετήθηκαν. Καλούνται, δηλαδή, να λειτουργήσουν σαν το Θουκυδίδη και να διαχωρίσουν τα αίτια από τις προφάσεις (λόγω μὲν ἔργω δέ), να προβληματιστούν σχετικά με τις συνήθειες των ισχυρών και να συζητήσουν τη θεωρία της κυκλικής αντίληψης της ιστορίας.

Η τελευταία δραστηριότητα είναι καθαρά δημοσιογραφική και προβλέπει ένα ηχητικό ρεπορτάζ που παρουσιάζει με τρόπο δημοσιογραφικό τα γεγονότα του δευτέρου μέρους της διδακτικής ενότητας. Θεωρείται σχετικά απλή δραστηριότητα και δεν αναμένεται να συναντηθούν δυσκολίες.

Υλοποίηση

Ενδιαφέρουσες θεώρησε τις δραστηριότητες η συγκεκριμένη ομάδα. Σε κάθε κοινωνία η ενημέρωση αποβαίνει καταλυτικός παράγοντας εξέλιξεων, αφού συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση της κοινής

γνώμης. Καθήκον του δημοσιογράφου είναι όχι μόνο να ενημερώνει, αλλά και να αναλύει τα γεγονότα και φυσικά να ασκεί δίκαιη κριτική. Στην περίπτωση μας οι δημοσιογράφοι μας ενημέρωσαν για τον ρόλο που εκτίμησαν ότι διαδραμάτισαν οι Μεσσηνίοι και μας εξήγησαν πώς βρέθηκαν στη Ναύπακτο μέσω μίας παρουσίασης για τον Γ΄ Μεσσηνιακό πόλεμο, με το τέλος του οποίου εγκατέλειψαν τις πατρογονικές τους εστίες για να βρεθούν πρόσφυγες στη Ναύπακτο. Η δεύτερη δραστηριότητα, καθώς απαιτεί σύνθετη κριτική σκέψη και προηγμένες δεξιότητες τους δυσκόλεψε αρκετά και, παρόλη τη βοήθεια που τους προσέφερε ο διδάσκων, κινήθηκαν σε μέτρια επίπεδα, χωρίς ωστόσο να εγκαταλείπουν την προσπάθεια με το να επανέρχονται σταδιακά με διάφορες προσθήκες, όπως διαπίστωσα παρακολουθώντας την κίνηση στο Wiki. Το θέμα των σύγχρονων επεμβάσεων των ισχυρών, αντιμετωπίστηκε ως κορυφαίο, αφού και το σενάριο από αυτό άντλησε την ονομασία του. Υπήρξε μια καλή εργασία, αρκετά οργανωμένη, αν και κάποιος συμμαθητής σχολιάζοντας επισήμανε ότι πίσω από τον τρόπο παρουσίασης υποκρύπτεται κάποια απόπειρα προπαγάνδας, θεωρώντας ότι οι πηγές πληροφόρησης ήταν μονομερείς ή ότι έγινε επιλογή συγκεκριμένων σύγχρονων επεμβάσεων. Γενικά, η δραστηριότητα έγινε κατανοητή, δεν ζητήθηκε βοήθεια, όμως ο χρόνος για την υλοποίησή της πρέπει να ξεπέρασε τα προβλεπόμενα όρια. Τέλος, μία πολύ απλή δραστηριότητα υλοποιήθηκε με την ζωντανή μετάδοση μιας πολεμικής ανταπόκρισης από την Κέρκυρα, στα πλαίσια ενός ραδιοφωνικού δελτίου ειδήσεων. Έγινε κάποια προσπάθεια για ρεαλιστική απόδοση, κάτι που εκ των πραγμάτων είναι αδύνατο.

Μεθοδολογικά ακολουθήθηκε η εξής αρχή. Τα Φύλλα μοιράστηκαν στις ομάδες μετά την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης με την οδηγία να τα μελετήσουν και οι αρχηγοί κάθε ομάδας να αναφέρουν στον καθηγητή πώς αντιλαμβάνονται τις δραστηριότητες και πώς σκέφτονται να τις υλοποιήσουν. Αυτό έγινε πριν από την έναρξη της δεύτερης φάσης, ώστε να μη χαθεί ωφέλιμος διδακτικός χρόνος, δεδομένου ότι με το τμήμα αυτό είχα υλοποιήσει και άλλα σενάρια και υπήρχε μια υστέρηση στην περαιώση της ύλης. Αυτό αποδείχθηκε πολύ πρακτικό, καθώς διαπίστωσα ότι πολλές από τις δραστηριότητες είχαν παρανοηθεί ή δεν είχαν καν γίνει κατανοητές. Με συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων υπήρξε ο κατάλληλος προσανατολισμός και έτσι δεν χρειάστηκε να γίνει τροποποίηση ή προσαρμογή του σεναρίου. Στις τρεις ώρες (Παρασκευή 12/4, Τρίτη 16/4 και Πέμπτη

17/4) οι μαθητές εργάστηκαν μόνοι τους με τη διακριτική επίβλεψη του διδάσκοντος, ο οποίος κλήθηκε κάποιες φορές για να δώσει διευκρινίσεις ή να υποδείξει λύσεις. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι ένα μέρος της εργασίας γινόταν και από το σπίτι στα πλαίσια μιας κίνησης που θύμιζε εν πολλοίς δραστηριότητα μελισσών, κάτι που είναι αποτυπωμένο στο ιστορικό του Wiki. Ακολούθησε η παρουσίαση στην ολομέλεια τη Δευτέρα 22 Απριλίου (δεύτερη και τρίτη διδακτική ώρα).

Επειδή από προηγούμενες παρουσιάσεις στην ολομέλεια είχε διαπιστωθεί ότι οι μαθητές ελάχιστα ενδιαφέρονται για την παρακολούθηση της παρουσίασης των άλλων ομάδων, όρισα ως υποχρεωτικό για τον καθένα το σχολιασμό στο Wiki των δραστηριοτήτων των άλλων ομάδων. Έτσι, εξασφάλισα ότι θα υπάρχει διάχυση όλων των δραστηριοτήτων σε όλους τους μαθητές και καλύτερες συνθήκες παρακολούθησης στην ολομέλεια με τη διαμόρφωση ενός ακροατηρίου «ειδότων». Ο σχολιασμός αποδείχθηκε αρκετά ενδιαφέρων, αν και δεν έλειψαν και κάποιες μικρό παρεξηγήσεις, όταν επισημαίνονταν λάθη, αδυναμίες ή και ελλείψεις, που έληξαν με την παρέμβαση και τις υποδείξεις του καθηγητή.

Οι εργασίες των ομάδων ολοκληρώθηκαν επίσημα την Παρασκευή και η παρουσίαση τους έγινε τη Δευτέρα 22 Απριλίου 2013 σε δύο συνεχόμενες διδακτικές ώρες, ώστε να υπάρχει άνεση χρόνου για παρουσίαση και για συζήτηση. Μάλιστα χρησιμοποιήθηκε και ο χρόνος των δύο διαλειμμάτων. Κάθε ομάδα είχε στη διάθεσή της 17 λεπτά για να παρουσιάσει με βιντεοπροβολέα και προφορική υποστήριξη τις δραστηριότητες τις οποίες υλοποίησε και να απαντήσει σε τυχόν απορίες των συμμαθητών. Τα τελικά προϊόντα, αφού υπέστησαν κάποια επεξεργασία και επιμέλεια αναρτήθηκαν οριστικά στο Wiki για να είναι μελλοντικά προσβάσιμα σε όλους. Για την πρόσβαση τρίτων στο Wiki (nikostartos. Pbworks.com) απαιτείται όνομα χρήστη(visitor1) και κωδικός πρόσβασης (1visitor).

Η συνολική αξιολόγηση του σεναρίου έγινε με διαλογική συζήτηση. Οι μαθητές δήλωσαν ικανοποιημένοι από τη συμμετοχή τους και θεωρούν ότι υπήρξε πολλαπλό κέρδος. Θεώρησαν ότι ενδυναμώθηκαν οι δεσμοί των μελών της ομάδας, ότι αναπτύχθηκε ένα ιδιότυπο κλίμα άμιλλας και αποφυσικοποίηση του παραδοσιακού διδακτικού μοντέλου. Αξιολόγηση της προσπάθειας έγινε και με βάση την ποιότητα των προϊόντων που παρήχθησαν τα οποία ο γράφων θεωρεί αξιόλογα.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

2-3 διδακτικές ώρες

Προϋποτίθεται ότι έχει προηγηθεί σε δύο διδακτικές ώρες η γλωσσική κατάκτηση του κειμένου και έχει διδαχτεί αποτελεσματικά η μετάφραση.

1. Να επισημάνετε στο κείμενο λέξεις που παραπέμπουν στις γλωσσικές ιδιοτυπίες του Θουκυδίδη (με κόκκινη σήμανση), λέξεις αντιθετικές (με μπλε σήμανση), λέξεις συνδετικές ή μεταβατικές (με πράσινη σήμανση). Στη συνέχεια, αντικαταστήστε τις ιδιότυπες λέξεις του Θουκυδίδη με τις λέξεις που θα χρησιμοποιούσε αντίστοιχα ο Ξενοφώντας σύμφωνα με το ακόλουθο παράδειγμα: ~~ξύμβασίν~~ τε ~~ἔπρασσε~~ (Θουκ) ~~σύμβασίν~~ τε ~~ἔπραττε~~ (Ξεν).

Τῇ δὲ ἐπιγιγνομένη ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διειτρέφους Ἀθηναίων στρατηγὸς παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυπάκτου δώδεκα ναυσὶ καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὀπλίταις· ~~ξύμβασίν τε~~ ἔπρασσε καὶ πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις δέκα μὲν ἄνδρας ~~τούς~~ αἰτιωτάτους κρίναι, οἱ οὐκέτι ἔμειναν, ~~τούς δ'~~ ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς Ἀθηναίους, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὐτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἦσόν τι ἐν κινήσει ὧσιν οἱ ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμπέμψειν. καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκόρων ἱερόν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὀπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ὑγιὲς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστία, τὰ τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε καὶ αὐτῶν τινὰς οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν. ὁρῶντες δὲ οἱ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα καθίζουσιν ἐς τὸ Ἥραιον ἰκέται καὶ γίνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. ὁ

δὲ δῆμος δείσας μὴ τι νεωτερίσωσιν ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ Ἡραίου νῆσον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο.

2. Είναι προφανές ότι τα γεγονότα που ιστορούνται στο κεφάλαιο 75 έχουν διάρκεια που υπερβαίνει το όριο της μίας ημέρας, ωστόσο ο Θουκυδίδης δεν προσδιορίζει τη διάρκειά τους, αναφέροντας μόνο την έναρξη των γεγονότων (Τῇ δὲ ἐπιγιγνομένη) και χρησιμοποιεῖ κυρίως παρατατικό και ιστορικό ενεστώτα. Στο κείμενό μας, επίσης, υπάρχουν δύο περιπτώσεις χρήσης παρατατικού που αναφέρονται σε απόπειρες, προσπάθειες του υποκειμένου για την επίτευξη κάποιου αποτελέσματος. Να εντοπίσετε όλους τους ρηματικούς τύπους και να αιτιολογήσετε τον χρόνο τους με βάση τη διάρκεια της ενέργειας. Το αποτέλεσμα θα το παρουσιάσετε με ευσύνοπτο τρόπο σε έναν καλαίσθητο πίνακα και ένα σύντομο κείμενο που θα επεξηγεί τα δεδομένα του πίνακα. Ο πίνακας θα πρέπει να έχει την παρακάτω μορφή:

A/A	Ρηματικός τύπος	Χρόνος	Αιτιολόγηση
1	παραγίνεται	Ιστορικός ενεστώτας	Χρησιμοποιείται αντί για αόριστο δηλώνοντας μια ενέργεια ή πράξη, δηλαδή την άφιξη του Νικόστρατου, που έγινε μια φορά στο παρελθόν.
2	ἔπρασεν	Παρατατικός (αποπειρατικός)	Χρησιμοποιείται ο παρατατικός που φανερώνει τις συνεχείς και επαναλαμβανόμενες προσπάθειες του Νικόστρατου να πετύχει τη συμφιλίωση.

Συνεχίστε τη συμπλήρωση του πίνακα...

3. Παραλληλίζοντας το αρχαίο κείμενο του Θουκυδίδη με τη μετάφρασή του και συγκρίνοντας την έκτασή τους, σε ποια συμπεράσματα καταλήγεται σχετικά με την πυκνότητα του ύφους του Θουκυδίδη; Το κείμενο και τη μετάφραση μπορείτε να τα κατεβάσετε από [εδώ](#). Το αρχαίο κείμενο και η μετάφρασή του έχουν ακριβώς την ίδια μορφοποίηση. Εκτός από την οπτική σύγκριση να κάνετε και ακριβή καταμέτρηση των λέξεων του αρχαίου κειμένου και

των λέξεων της νεοελληνικής απόδοσής του με τη βοήθεια του κατάλληλου εργαλείου του Word, ώστε να είστε σε θέση να προσδιορίσετε και τον μαθηματικό λόγο αυτής της σχέσης.

Τα πορίσματά σας να τα καταγράψετε σε ένα σύντομο κείμενο επιχειρηματολογίας, λαμβάνοντας υπόψη και τις δυνατότητες πύκνωσης αλλά και ανάλυσης του αρχαιοελληνικού και του νεοελληνικού λόγου.

4. Για τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: *ξύμβασίν, ξυγχωρήσαι, κρῖναι, νομίζειν, ἔμελλεν, προστάται, κινήσει, πληρώσαντες, κατέλεγον, καθίζουσιν, παρεμυθεῖτο, διανοουμένων, ἀπιστία, ἐπέτυχον, διέφθειραν, τὰ ἐπιτήδεια, δῆμος* να γράψετε σε μορφή πίνακα α) την ονομαστική ενικού για τα ουσιαστικά ή το α' ενικό της οριστικής ενεστώτα για τα ρήματα β) να καταγράψετε τη σημασία τους στο αρχαίο κείμενο και γ) τη σημερινή τους σημασία, όπως αυτή καταγράφεται στο ηλεκτρονικό [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) του Μ. Τριανταφυλλίδη. Ταυτόχρονα, να αναφέρετε αν η σημασία της λέξης έγινε πιο ευρεία, πιο στενή ή διαφοροποιήθηκε τελείως. Στη συνέχεια, να γράψετε μια σύντομη παράγραφο με τη μέθοδο των παραδειγμάτων με την παρακάτω θεματική περίοδο: «Η σημασία (το *σημαινόμενο*) πολλών λέξεων στην πορεία του χρόνου δεν παρέμεινε σταθερή. Έτσι, σε άλλες περιπτώσεις διευρύνθηκε, σε άλλες περιορίστηκε, ενώ σε κάποιες άλλες μεταβλήθηκε ριζικά.»
5. Την πρόταση «*ὥστε τὸν ἀντὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζειν*» που περιέχεται στο κεφάλαιο 75 τη συναντήσαμε και στα «Ελληνικά» του Ξενοφώντα ([B 2. 20](#)). Πιστεύετε ότι είναι τυχαία και συμπτωματική η απόλυτη ταύτιση των δύο ιστορικών ή μήπως πρόκειται για μια εγκαθιδρυμένη πάγια τυπική έκφραση; Να αναφέρετε το σχετικό εδάφιο των «Ελληνικών» του Ξενοφώντα, στη συνέχεια, αφού λάβετε υπόψη τις διαφορές των όρων [«συμμαχία»](#) και [«επιμαχία»](#) να εξηγήσετε γιατί η παραπάνω πρόταση δεν παραπέμπει σε επιμαχία αλλά σε συμμαχία.
6. Στο απόσπασμα αυτό είναι φανερό η λειτουργία του φαινομένου δράση – αντίδραση, που επιλέγεται από τον Θουκυδίδη ως μέθοδος ιστορικής αφήγησης. Πιο συγκεκριμένα, οι

προθέσεις ή οι ενέργειες των δημοκρατικών έχουν ως αποτέλεσμα μια συγκεκριμένη αντίδραση των ολιγαρχικών που με τη σειρά της πυροδοτεί μια νέα αντίδραση των δημοκρατικών κ.ο.κ. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει μια εσωτερική αλληλουχία των γεγονότων, τα οποία καθορίζονται από τα κίνητρα, τις επιδιώξεις, τα μέσα και τις δυνατότητες των ιστορικών υποκειμένων. Να συμπληρώσετε ως ομάδα τις δράσεις ή τις αντιδράσεις των δημοκρατικών, του Νικόστρατου και των ολιγαρχικών με αφετηρία το σημείο που οι δημοκρατικοί πείθουν τον Νικόστρατο για ανταλλαγή των πέντε πλοίων μέχρι τη μεταφορά των ολιγαρχικών στο νησί Βίδο. Θεωρείτε δικαιολογημένες ή «ανθρώπινες» αυτές τις αντιδράσεις;

Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

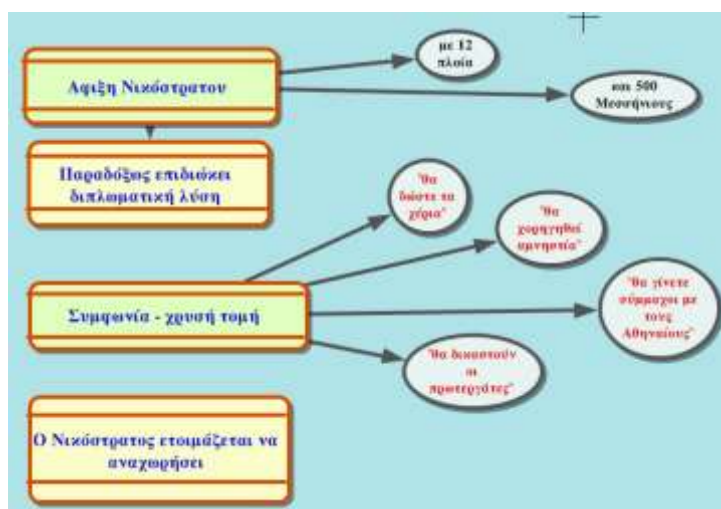
1	<i>Ναυτολογούν τους ολιγαρχικούς για να αναχωρήσουν με τον Νικόστρατο</i>	<i>Δράση δημοκρατικών</i>
2		<i>Αντίδραση ολιγαρχικών</i>
3		<i>Δράση Νικόστρατου</i>
4		<i>Αντίδραση Ολιγαρχικών</i>
5		<i>Δράση δημοκρατικών</i>
6		<i>Αντίδραση Νικόστρατου</i>
7		<i>Τελική έκβαση</i>

Δώστε ολοκληρωμένη μορφή, σχηματίζοντας μια περίοδο μέχρι 40 λέξεις, όπου συνοψίζετε τις εκτιμήσεις σας για τις δράσεις και αντιδράσεις των πρωταγωνιστών:

«Οι αντιδράσεις αυτές (δεν) είναι ... και (δεν) εντάσσονται στη σφαίρα της ανθρωπίνης ...»

7. Να χωρίσετε το κείμενο σε ευρύτερες νοηματικές ενότητες και, στη συνέχεια, να αποδώσετε διαγραμματικά το περιεχόμενο κάθε ενότητας επιλέγοντας τον κατάλληλο τρόπο ή το παρακάτω δείγμα. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε λογισμικά όπως το [Inspiration](#), το [CmapTools](#), το [Text2MindMap](#) ή ακόμη και τη σχεδίαση του Word.

1η ενότητα: Η άφιξη και οι πρώτες ενέργειες του Νικόστρατου

Συνεχίστε με τις επομενες ενότητες...

2^ο Φύλλο Εργασίας διαφορετικό για κάθε ομάδα

4 διδακτικές ώρες

1^η ΟΜΑΔΑ: ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ – ΤΟΠΟΓΡΑΦΟΙ

Στο κείμενο αναφέρεται ότι ο Νικόστρατος ήταν επικεφαλής ενός στολίσκου ταχείας επέμβασης των Αθηναίων με έδρα τη Ναύπακτο. Αφού μελετήσετε τη γεωγραφική θέση της Ναυπάκτου, της Κέρκυρας και της Κορίνθου, να υλοποιήσετε τις παρακάτω δραστηριότητες:

1. Με τη βοήθεια της εφαρμογής [Google Earth](#) και από την επιλογή *Directions* να εντοπίσετε την πιο κοντινή χερσαία διαδρομή με τα σημερινά δεδομένα και, στη συνέχεια, αφού αποθηκεύσετε σε μορφή εικόνας το στιγμιότυπο, να χαράξετε πάνω στην εικόνα με το κατάλληλο εργαλείο σήμανσης [τη διαδρομή](#) που κατά τη γνώμη σας ακολούθησε ο Νικόστρατος. Στη συνέχεια, να υπολογίσετε τον χρόνο του ταξιδιού του Νικόστρατου και να αναφέρετε ποια δεδομένα λάβατε υπόψη.
2. Είναι γνωστό ότι η διώρυγα του ισθμού της Κορίνθου σκάφτηκε στα τέλη του 19ου αι. μ.Χ. Πιστεύετε ότι στην αρχαιότητα ήταν αναγκαίος ο περίπλους της Πελοποννήσου για τα πλοία; Δείτε το σχετικό [βίντεο](#) και, στη συνέχεια, σε μια σύντομη πολυτροπική παρουσίαση να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενό του.
3. Μέχρι τώρα έχουν αναφερθεί για την Κέρκυρα τα εξής τοπογραφικά δεδομένα: βουλή, αγορά, ακρόπολη, τέμενος Διός, τέμενος Αλκίνου, μετέωρα της πόλεως, αγροί, Υλαϊκός λιμένας, κεντρικός λιμένας (νεώριο), Ηραίο, ιερό Διοσκούρων, νήσος (Πτυχία, σημερινό Βίδο). Με βάση τις εκτιμήσεις σας ή και πληροφορίες του κειμένου, να δημιουργήσετε το κατάλληλο τοπογραφικό σκαρίφημα χρησιμοποιώντας τα εργαλεία του λογισμικού ζωγραφικής, αφού απευθυνθείτε και στον καθηγητή που διδάσκει Γραμμικό Σχέδιο. Στην εργασία σας μπορείτε να ανατρέξετε σε εικόνες του σχολικού σας εγχειριδίου και στην ιστοσελίδα του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας – Τμήμα Κέρκυρας ([TEE - TK](#)).
4. Με δεδομένο ότι η πιο ισχυρή ναυτική δύναμη της Πελοποννησιακής Συμμαχίας είναι η Κόρινθος, να εξετάσετε τη σημασία που είχε η επιλογή της Ναυπάκτου ως έδρας της ναυτικής βάσης των Αθηναίων. Πάνω σε ένα ψηφιακό χάρτη να αποτυπώσετε την ακτίνα

δράσης αυτού του στόλου και την επιχειρησιακή του αποστολή. Παράλληλα, να ερευνήσετε στο διαδίκτυο για την παρουσία ξένων βάσεων στη χώρα μας και τα αποτελέσματα της έρευνας να τα καταγράψετε σε μια παρουσίαση (10 – 12 διαφανειών). Πιο συγκεκριμένα, θα υπάρχει αναφορά στις δύο πιο σημαντικές βάσεις που βρίσκονται στη χώρα μας, με συνοδευτικούς χάρτες, σύντομη αναφορά στο ιστορικό και στο καθεστώς εγκατάστασής τους και στον ρόλο που αυτές διαδραματίζουν στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Υπάρχουν, επίσης, βάσεις στην Αρκτική, στην Ανταρκτική ή και στο διάστημα. Υπάρχει διαφορά ως προς τον ρόλο και τη σκοπιμότητα ανάμεσα στις πρώτες και τις τελευταίες;

2^η ΟΜΑΔΑ: ΛΑΟΓΡΑΦΟΙ

Για τον Νικόστρατο ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι ήταν γιος του Διειτρέφη και στρατηγός των Αθηναίων. Για τον προσδιορισμό της ταυτότητας των αρχαίων αθηναίων πολιτών, για τους οποίους έχουμε και τις περισσότερες πληροφορίες, τα απαραίτητα στοιχεία ήταν τα εξής: Όνομα / Όνομα πατέρα / όνομα μητέρας / όνομα φυλής / όνομα δήμου / Ιδιότητα – αξίωμα. Για τους μη αθηναίους πολίτες η ταυτότητα συνήθως προσδιορίζεται από το όνομά τους, το όνομα της πόλης τους, το αξίωμα ή την ιδιότητά τους, ενδεχομένως το όνομα του πατέρα τους και σπάνια της μητέρας τους.

1. Με βάση τα παραπάνω και αντλώντας πληροφορίες από το διαδίκτυο να δημιουργήσετε το δελτίο ταυτότητας (με όσο περισσότερα στοιχεία μπορείτε) των παρακάτω διάσημων προσώπων της αρχαιότητας, σύμφωνα με το παράδειγμα που ακολουθεί: Νικόστρατος, Νικίας, Λύσανδρος, Λάμαχος, Αλκιβιάδης, Κίμωνας, Μιλτιάδης, Θεμιστοκλής, Αλέξανδρος // Θουκυδίδης, Ξενοφώντας, Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης, Αριστοφάνης // Λυσίας, Ισοκράτης, Αισχίνης, Δημοσθένης // Πλάτωνας, Σωκράτης, Αριστοτέλης, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Βίας, Χείλων, Πιπτακός, Θαλής.

Οδηγία: Σε κάθε σελίδα να υπάρχουν τέσσερα δελτία και να ακολουθηθεί η αλφαβητική σειρά. Στη συνέχεια, το αρχείο που θα σχηματιστεί να πάρει τον κατάλληλο τίτλο και με το κατάλληλο εξώφυλλο να αποθηκευτεί σε μορφή PDF.

Παράδειγμα:

ΔΕΛΤΙΟ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Όνομα: Περικλής
 Όνομα πατρός: Ξάνθιππος
 Όνομα μητρός: Αγαρίστη
 Όνομα συζύγου: Ασπασία
 Φυλή: Ακαμαντίδα
 Δήμος: Χολαργός
 Ιδιότητα: Πολιτικός - στρατηγός
 Έτος γέννησης: 495 π.Χ.

2. Στη συνέχεια, με την κατάλληλη αξιοποίηση του διαδικτύου, να δημιουργήσετε έναν επιμελημένο αλφαβητικό κατάλογο με αρχαία ανδρικά και έναν με αρχαία γυναικεία ονόματα

και με ειδική σήμανση να ξεχωρίσετε εκείνα που χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα. Σε μια συμπληρωματική παράγραφο στο τέλος του καταλόγου, να αναφερθείτε στις ιδιαιτερότητες των αρχαίων ονομάτων που επιβίωσαν μέχρι σήμερα.

3. Αφού μελετήσετε ιστοσελίδες που αναφέρονται στην ετυμολογία των αρχαίων ονομάτων (έχοντας κατά νου ότι δεν είναι πάντα αξιόπιστο το περιεχόμενο του διαδικτύου), να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις όπου η προτεινόμενη ετυμολογία δε σας ικανοποιεί ή τη βρίσκετε υπερβολική, εκθέτοντας τις αντιρρήσεις σας σε μια παράγραφο 8-9 σειρών με τη μέθοδο της αιτιολόγησης. Στη συνέχεια, αφού μελετήσετε το περιεχόμενο αυτού του κειμένου, να δημιουργήσετε μια σύντομη πολυτροπική παρουσίαση, όπου θα παρουσιάζετε αυτό το μυστήριο μέσω της σύνδεσης ανάμεσα στο όνομα και στις αρετές ή τις ιδιότητες των δεκαεπτά αρχαίων προσώπων που αναφέρονται στο δημοσίευμα.
4. Αν δεχτούμε τη λογική του προηγούμενου δημοσιεύματος, θα πρέπει να υποθέσουμε ότι την ανάγκη να αποδίδονται με το όνομα ιδιότητες, αρετές, ιδιαίτερα γνωρίσματα ή και αδυναμίες του ατόμου την υπηρετούν σήμερα τα γνωστά σε όλους μας «παρατσούκλια». Αφού αντλήσετε στοιχεία από το διαδίκτυο και το πεζογράφημα του Γιώργου Ιωάννου με τίτλο «Τα παρατσούκλια», να συζητήσετε το θέμα στο πλαίσιο της ομάδας σας. Στη συνέχεια, με συνοπτικό τρόπο να παρουσιάσετε το θέμα σε ένα κείμενο 200 περίπου λέξεων και στο τέλος ως παράρτημα να ενσωματώσετε τα πιο γνωστά (δημοφιλή) σχολικά παρατσούκλια που είτε σας έχουν προσάψει ή έχετε ακούσει για τους συμμαθητές ή για τους καθηγητές σας.

3^η ΟΜΑΔΑ: ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ

1. Στο 1^ο Φύλλο Εργασίας ([δραστηριότητα 6](#)) ασχοληθήκαμε αδρομερώς με την αναζήτηση των αντιθετικών λέξεων, προκειμένου να φωτιστεί το φαινόμενο «δράση – αντίδραση». Τώρα, με τη βοήθεια των λογισμικών [Wordle](#) και [Voyant-Tools](#), να εντοπίσετε το εύρος και τη συχνότητα των επαναλαμβανόμενων λέξεων, την παρουσία των συνδετικών και αντιθετικών λέξεων, τον μεγάλο αριθμό των ρηματικών τύπων, το εύρος των μοναδικών λέξεων και την απουσία των επιθέτων. Σε μια πρώτη φάση, να οπτικοποιήσετε τα δεδομένα, κατασκευάζοντας έναν εννοιολογικό χάρτη, και σε μια δεύτερη, αξιοποιώντας τον εννοιολογικό χάρτη, να προχωρήσετε στη σύνταξη μιας παραγράφου που θα αναφέρεται στα βασικά χαρακτηριστικά της γραφής του ιστορικού, εστιάζοντας κυρίως στη σαφήνεια, στην ακρίβεια και στην εκφραστική λιτότητα. Μπορείτε, επίσης, να αξιοποιήσετε και πόρους από το σχολικό εγχειρίδιο στην ενότητα [Εισαγωγή](#). Επιπλέον, να εμπλουτίσετε την απάντησή σας μεταφέροντας το κείμενο (ως τεκμήριο) σε μορφή εικόνας, όπως το επεξεργαστήκατε στις προηγούμενες ιστοσελίδες. Στην εικόνα αυτή να τοποθετήσετε την κατάλληλη λεζάντα.
2. Να βρείτε δέκα τουλάχιστον επίθετα για να χαρακτηρίσετε πετυχημένα τον Νικόστρατο, λαμβάνοντας υπόψη τις ενέργειες και την αποτελεσματικότητά τους. Στη συνέχεια, να διενεργήσετε μια [ψηφιακή ψηφοφορία](#) στις τάξεις των συμμαθητών σας, αναζητώντας τους υπεύθυνους του ναυαγίου των διαπραγματεύσεων και του ειρηνευτικού σχεδίου του Νικόστρατου. Έπειτα, σε μια σύντομη παράγραφο να στηρίζετε το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας με την κατάλληλη επιχειρηματολογία.
3. «Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο»: Ο Νικόστρατος επιχειρεί να σηκώσει από τους ιερούς χώρους τους ικέτες ολιγαρχικούς και τους εμπυλώνει καθησυχάζοντάς τους. Ο λόγος του ασφαλώς θα είναι αυθόρμητος και πηγαίος με όλα τα χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου, τα οποία διδαχθήκατε στην ενότητα [«Προφορικός και γραπτός λόγος»](#) στο μάθημα της Έκφρασης – Έκθεσης της Α΄ Λυκείου. Να συνθέσετε

τον λόγο του Νικόστρατου στη νέα ελληνική και να τον καταγράψετε σε ένα ψηφιακό ηχητικό αρχείο με τη βοήθεια του λογισμικού [Audacity](#) ή κάποιου εφάμιλλου λογισμικού.

4. Αφού λάβετε υπόψη τις δύο πληροφορίες που ακολουθούν, να εντοπίσετε τη σχέση τους με το κείμενο της ενότητας και να αποδώσετε αυτή τη σχέση συγγράφοντας ομαδικά στο πλαίσιο μιας δυναμικής διαδικασίας μια σύντομη παράγραφο [με τη μέθοδο της αναλογίας](#).

Πληροφορία 1^η:

[...] Και ο Καμβύσης, αφού τους άκουσε πρόθυμα, έστειλε απεσταλμένους στη Σάμο, παρακαλώντας τον Πολυκράτη να του στείλει ναυτικό για την εκστρατεία εναντίον της Αιγύπτου. Κι εκείνος, αφού διάλεξε από τους πολίτες εκείνους που τους υποπτευόταν πιο πολύ για επανάσταση, έστειλε σαράντα τριήρεις, δίνοντας εντολή στον Καμβύση αυτοί να μην ξαναγυρίσουν.

Ηρόδοτος, «Ιστορίες» 3. 44. 2 (Μετάφραση: Στάθης Παπακωνσταντίνου).

Πληροφορία 2^η:

Οι πρώτοι άποικοι της Αμερικής και της Αυστραλίας ήταν κατάδικοι.

4^η ΟΜΑΔΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ -ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΙ

1. «δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρίναι, οἱ οὐκέτι ἔμειναν». Η προσωρινή εκεχειρία που πέτυχε ο Νικόστρατος προέβλεπε και την εισαγωγή σε δίκη των δέκα πρωτεργατών του πραξικοπήματος, ώστε να ικανοποιηθεί το κοινό περί δικαίου αίσθημα και ο πληγωμένος εγωισμός των δημοκρατικών. Ωστόσο, όπως αναφέρει ο Θουκυδίδης, αυτοί δεν έμειναν να δικάσουν, οπότε μια βασική προϋπόθεση της εκεχειρίας έχει ήδη παραβιαστεί. Με ποιον τρόπο αυτού του είδους οι δίκες συμβάλλουν στην εκτόνωση του εκρηκτικού κλίματος και στην αποκλιμάκωση της έντασης; Πιστεύετε ότι στοχεύουν στην απονομή της δικαιοσύνης ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την ομαλότητα ή απλώς στην αναζήτηση αποδιοπομπαίων τράγων; Η Μικρασιατική Καταστροφή ολοκληρώθηκε [με τη δίκη και την εκτέλεση των έξι](#). Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος τερματίστηκε ουσιαστικά με τη [Δίκη της Νυρεμβέργης](#), ενώ παραπλήσιος, αν και αμφιλεγόμενος, χαρακτηρίζεται στις μέρες μας ο ρόλος του [Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης](#).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, να δημιουργήσετε μια παρουσίαση (δεκαπέντε περίπου διαφανειών) που θα συνοδεύεται και από εικονιστικό υλικό, προκειμένου να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας. Η παρουσίαση να τελειώνει με την αποσαφήνιση των όρων «εκεχειρία» και «αμνηστία».

2. Η ειρηνοποιός στάση του Νικόστρατου, σε μια εποχή που οι σφαγές μαίνονται και ο Πελοποννησιακός Πόλεμος έχει αποθηριώσει τους ανθρώπους, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια νησίδα, μια όαση ανθρωπιάς στην έρημο της βαρβαρότητας, αφού κάνει ό,τι περνάει από το χέρι του για να αποτρέψει την αιματοχυσία. Και μάλιστα, ως ισχυρή και δυναμική προσωπικότητα, καταφέρνει και επιβάλλεται. Ενδεχομένως η συμπεριφορά του Νικόστρατου να εκπορεύεται από υπολογισμό του συμφέροντος και υστεροβουλία, προκειμένου να καταδείξει την ανωτερότητα και την ανεξικακία των Αθηναίων, στο άρμα των οποίων φιλοδοξεί να ενσωματώσει την Κέρκυρα. Ποια είναι η δική σας προσωπική θέση σχετικά με αυτό το ζήτημα και με το κατά πόσο η ηθική, η ανθρωπιά ή

ακόμη και το συναίσθημα μπορούν να σταθούν πάνω από σκοπιμότητες ή το πολιτικό συμφέρον; Αναζητήστε στην ιστορία ένα άλλο ιστορικό πρόσωπο με παρόμοια συμπεριφορά και δώστε με μορφή συνοπτικού βιογραφικού σημειώματος τους σημαντικότερους σταθμούς της ζωής του (απομίμηση λήμματος στη Βικιπαίδεια), εστιάζοντας στα κοινά σημεία της δράσης του με τη δράση του Νικόστρατου.

3. Με βάση τις πληροφορίες του αρχαίου κειμένου ([Γ 75](#)) αλλά και άλλων πληροφοριών από προηγούμενη ενότητα ([Γ 70](#)) φαίνεται ότι οι ιεροί χώροι της Κέρκυρας λειτουργούσαν περισσότερο ως χώροι θρησκευτικού ασύλου και λιγότερο ως χώροι λατρείας. Αν λάβουμε υπόψη τον μεγάλο αριθμό των ικετών μπορούμε να συμπεράνουμε και για το μέγεθος αυτών των ιερών. Ιερά αφιερωμένα στην Ήρα (Ηραία) και στους Διόσκουρους υπήρχαν σε πολλές ελληνικές πόλεις. Αφού αντλήσετε πληροφορίες από το διαδίκτυο, να δημιουργήσετε μια παρουσίαση που θα περιλαμβάνει α) σύντομο βιογραφικό των Διοσκούρων, την ιδιαιτερότητα της λατρείας τους και τα ονόματα των πόλεων όπου είναι γνωστό ότι υπήρχε ιερό (να συνοδεύονται και από εικόνα, εφόσον υπάρχει) β) πόλεις όπου υπήρχε Ηραίο (να συνοδεύονται και από εικόνα εφόσον υπάρχει) και γ) διαπιστώσεις και συμπεράσματα από την πυκνή παρουσία των ιερών αυτών στις ελληνικές πόλεις.
4. Βασικός θεματικός πυλώνας της ενότητας είναι η ικεσία των ολιγαρχικών, στην οποία καταφεύγουν κάθε φορά που βρίσκονται σε δύσκολη θέση και την οποία χρησιμοποιούν ως διαπραγματευτικό όπλο, αφού κανείς δε διανοείται να την παραβιάσει, εκτός από την περίπτωση του Θηραμένη που σας είναι ήδη γνωστή. Αφού συλλέξετε πληροφορίες από το διαδίκτυο, να γράψετε ένα κείμενο με τη μορφή σύντομου άρθρου της Βικιπαίδειας για τον θεσμό της ικεσίας στην αρχαιότητα, εμπλουτισμένο με εικονιστικό υλικό και σύντομη αναφορά στο Κυλώνειο άγος.

5^Η ΟΜΑΔΑ: ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ - ΑΝΑΛΥΤΕΣ

1. «καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίους ὀπλίταις». Ο Νικόστρατος έρχεται από τη Ναύπακτο συνοδευόμενος από πεντακόσιους οπλίτες, σύμφωνα με το αρχαίο κείμενο. Για το πώς βρέθηκαν οι Μεσσήνιοι στη Ναύπακτο μπορείτε να ενημερωθείτε κάνοντας κλικ [εδώ](#), αλλά για τη σκοπιμότητα παρουσίας τους στην Κέρκυρα θα πρέπει το κάθε μέλος της ομάδας να καταθέσει την άποψή του σε ένα κείμενο που δε θα υπερβαίνει το μέγεθος ενός SMS. Να συνθέσετε ένα αρχείο παρουσίασης με αναφορά στον Γ΄ Μεσσηνιακό Πόλεμο (πέντε διαφάνειες) και στις εκτιμήσεις των μελών της ομάδας σας για τη σκοπιμότητα της επιβίβασης των πεντακοσίων μεσσηνίων οπλιτών στις τριήρεις του Νικόστρατου (6^η διαφάνεια).
2. Ανεξάρτητα από τη διαλλακτικότητα που επέδειξε ο Νικόστρατος, η παρουσία του δεν παύει να αποτελεί ωμή παρέμβαση και επέμβαση στα εσωτερικά μιας άλλης πόλης (κράτους). Στο πλαίσιο μιας δημοσιογραφικής συζήτησης στην οποία συμμετέχετε ως πολιτικοί αναλυτές, υποστηρίζετε την άποψη ότι η ξένη επέμβαση, όταν είναι κατευναστική ή αποτρέπει συγκρούσεις, είναι δικαιολογημένη αλλά και επιθυμητή. Η εισήγησή σας έχει χαρακτήρα προσχεδιασμένου προφορικού λόγου και δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 160 λέξεις.
3. Ακόμη και σήμερα γίνονται ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις με διάφορα προσχήματα, καθώς μέσω της προπαγάνδας δαιμονοποιούν τη χώρα – στόχο, κατηγορώντας την ότι αποσταθεροποιεί την περιοχή, ότι παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, ότι υποθάλλει την τρομοκρατία, ότι προσπαθεί να αποκτήσει πυρηνικά, ότι κατασκευάζει βιολογικά όπλα κλπ. Με τη χρήση των κατάλληλων λέξεων στη μηχανή αναζήτησης της [Google](#), να αναφέρετε παραδείγματα τέτοιων επεμβάσεων στο διάστημα 1978 – 2013, εστιάζοντας κυρίως στα προσχήματα που χρησιμοποιήθηκαν για να δικαιολογηθεί η επέμβαση και στον εικαζόμενο ως πραγματικό στόχο που υπηρετήθηκε. Μετά από όλα αυτά, μήπως αρχίσατε να υιοθετείτε τη θεωρία της κυκλικής αντίληψης της ιστορίας; Με την κατάλληλη αναζήτηση στο

διαδίκτυο, να μελετήσετε αυτήν τη θεωρία και να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας είτε με μία σύντομη προφορική εισήγηση είτε με μία σύντομη πολυτροπική παρουσίαση.

4. Υποθέστε ότι εργάζεστε ως πολεμικός ανταποκριτής που αναμεταδίδει τις εξελίξεις από την εμπόλεμη ζώνη της Κέρκυρας. Το σημερινό σας ρεπορτάζ αναφέρεται στα γεγονότα που έλαβαν χώρα μετά την καταφυγή των ολιγαρχικών στο ιερό των Διοσκούρων μέχρι τη μεταφορά των ολιγαρχικών στο νησί Βίδο. Το ηχητικό ρεπορτάζ (που θα κατασκευάσετε με τη βοήθεια του λογισμικού [Audacity](#) ή κάποιου άλλου λογισμικού) δε θα υπερβαίνει σε χρόνο τα 3 λεπτά, θα είναι στη νέα ελληνική και θα παρουσιαστεί στο ραδιοφωνικό δελτίο. Για την προσομοίωση του ύφους μπορείτε να παρακολουθήσετε στο διαδίκτυο πολεμικές ανταποκρίσεις. Στο αρχείο σας μπορείτε να φιλοξενήσετε και απόψεις αυτοπτών μαρτύρων.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Θα μπορούσε το πρώτο κοινό Φύλλο να παραλειφθεί και να περιοριστεί έτσι, κατά κάποιον τρόπο, η έκταση του σεναρίου, δεδομένου ότι η ενότητα είναι πολύ μικρή και για τη διδασκαλία της προβλέπονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα τρεις διδακτικές ώρες. Μια άλλη οπτική του σεναρίου θα μπορούσε να δίνει διάσταση και στο γλωσσικό μέρος του κειμένου, δίνοντας περισσότερο χώρο και βάρος στη διαθεματικότητα. Θα μπορούσε να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην έννοια του εμφυλίου και γύρω από αυτό να περιστρέφεται το πνεύμα των δραστηριοτήτων. Ακόμη και ο τίτλος του σεναρίου θα μπορούσε να είναι τελείως διαφορετικός και να αναφέρεται στο ειρηνευτικό σχέδιο με αναφορές στη σύγχρονη πραγματικότητα, όπως στο σχέδιο Ανάν κ.α.. Θα μπορούσαν, επίσης, να επιχειρηθούν κάποιοι πειραματισμοί μεταγραφής του κειμένου, αν θεωρούσαμε ότι ο Θουκυδίδης ήθελε να μεροληπτήσει υπέρ της μίας ή της άλλης πλευράς. Θα μπορούσε, επίσης, το συγκεκριμένο απόσπασμα να δραματοποιηθεί ή ακόμη και να αποδοθεί με τη μορφή θεατρικού αναλογίου, να βιντεοσκοπηθεί και στη συνέχεια να επιχειρηθεί εκ νέου προσέγγιση του κειμένου με την ανατροφοδότηση της δραματοποίησης.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Εν κατακλείδι, για την ολοκλήρωση του σεναρίου, το οποίο διήρκεσε τελικά 8 διδακτικές ώρες, δεν υπήρξαν αποκλίσεις από τον αρχικό σχεδιασμό. Πιο συγκεκριμένα, για τη Β΄ Φάση του σεναρίου διέθεσα 3 διδακτικές ώρες στο εργαστήριο, που τις μέρες εκείνες, λόγω των Ερευνητικών Εργασιών ήταν δυσεύρετο, και άλλες δύο για παρουσίαση στην ολομέλεια. Προσωπικά έμεινα πολύ ευχαριστημένος από την ομάδα των λαογράφων και των ιστορικών, οι οποίες εργάστηκαν με μεράκι και παρήγαγαν πλούσιο έργο. Σε μέτρια επίπεδα, αλλά στα πλαίσια του αναμενομένου κινήθηκαν οι ομάδες των φιλολόγων και των δημοσιογράφων, ενώ η ομάδα των γεωγράφων (που αποτελούνταν από «καλούς» μαθητές) κατά τη γνώμη μου δεν ανταποκρίθηκε, λόγω τεμπελιάς και αδιαφορίας, στον βαθμό που περίμενα, παρουσιάζοντας πρόχειρες και σύντομες δραστηριότητες. Είναι σαφές ότι ένα μέρος της δουλειάς μεταφέρθηκε στο σπίτι, γιατί η διαδικασία της σύνθεσης απαιτεί

νηφαλιότητα και έλλειψη χρονικών πιέσεων ή καταναγκασμών. Για να εξασφαλίσω ότι όλοι θα γίνουν κοινωνοί της εργασίας όλων και ότι όλοι θα είναι «υποψιασμένοι» την ώρα της παρουσίασης στην ολομέλεια, έκρινα απαραίτητο κάθε μαθητής να σχολιάζει τις εργασίες των άλλων στο Wiki. Βέβαια, τα περισσότερα σχόλια ήταν επαινετικά, ωστόσο υπήρξαν και περιπτώσεις επικριτικών σχολίων. Κάποιοι μάλιστα μετά τον σχολιασμό προέβησαν σε βελτιωτικές κινήσεις. Σε μία περίπτωση μάλιστα υπήρξε και ένα είδος βεντέτας ανάμεσα σε δύο μαθήτριες, καθώς η μία προσβλήθηκε από το σχόλιο της άλλης (που ήταν όμως πολύ σωστό) και ανέβασε τόνους. Πριν τα πράγματα εκτραχυνθούν, έλυσα την παρεξήγηση. Στην ολομέλεια οι ομάδες είχαν από 17 λεπτά η κάθε μία. Η παρουσίαση έγινε στο εργαστήριο με βιντεοπροβολέα και ακολούθησε συζήτηση. Ιδιαίτερη εντύπωση έκανε το τοπογραφικό σκαρίφημα της αρχαίας Κέρκυρας, όλες οι εργασίες των ιστορικών, η πολεμική ανταπόκριση, ο λόγος του Νικόστρατου προς τους ικέτες, οι ταυτότητες των λαογράφων και το ευφύες PowerPoint με το μυστήριο των αρχαίων ονομάτων. Έγιναν και κάποιες ερωτήσεις προς τους παρουσιαστές οι οποίοι και απάντησαν με προθυμία.

Οι μαθητές δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι από τη συμμετοχή τους στην ομαδική προσπάθεια, αν και η κόπωση ήταν εμφανής, λόγω των πολλών τους υποχρεώσεων τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Πρέπει να υπενθυμίσω ότι οι μαθητές αυτοί ήταν αρκετά εκπαιδευμένοι στο συγκεκριμένο τρόπο δουλειάς και δεν σπαταλήθηκε άσκοπα χρόνος. Η δική μου συμμετοχή ήταν η μικρότερη δυνατή και περιορίστηκα αυστηρά σε ρόλο οργανωτή και εμπνευστή. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά είχα μια συνάντηση ενός δεκαλέπτου με κάθε ομάδα με στόχο να τους προσανατολίσω για την οπτική το εύρος και το βάθος των δραστηριοτήτων, ώστε να διασφαλίσω ότι η στοχοθεσία θα υπηρετηθεί. Τις υπόλοιπες ώρες απλά επέβλεπα την πορεία και τους καθοδηγούσα με στόχο τον καλύτερο συντονισμό. Ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη φάση μεσολάβησε ένα διάστημα δέκα ημερών περίπου, ώστε και στην ύλη να προχωρήσω, γιατί στα άλλα τμήματα είχαν προχωρήσει στην ύλη και αφετέρου να υπάρξει μια ανανέωση της διάθεσης των μαθητών αλλά και καλύτερη ζύμωση στο μυαλό τους των δραστηριοτήτων.

Το σύνολο του υλικού, όπως και ο σχολιασμός έχει αναρτηθεί στο [Wiki](#) (όνομα χρήστη: visitor1 και κωδικός πρόσβασης: 1 visitor).

Αποτιμώντας συνολικά το σενάριο, θεωρώ ότι μπορεί να υλοποιηθεί σύμφωνα με τις προβλέψεις του συντάκτη του, χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες, ωστόσο απαιτεί καλή οργάνωση από την πλευρά του διδάσκοντος και άνεση χειρισμών στη χρήση του περιβάλλοντος Wiki. Αναπόδραστα συμβάλλει στη διεύρυνση της οπτικής των μαθητών και στην ενίσχυση της κριτικής σκέψης, αλλά και στην ηθική καλλιέργεια. Κάποιες δραστηριότητες ενδεχομένως θα μπορούσαν είτε να απαλειφθούν είτε να τροποποιηθούν, όπως επισημάνθηκε στο αντίστοιχο τμήμα της υλοποίησης.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bernstein, B. 1996. *Pedagogy, symbolic control and identity. Theory, research, critique*. London: Taylor and Francis.

Γιάννου, Τ. 2010. «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 79 - 95.

http://blogs.sch.gr/polharit/files/2011/10/eidiko_pe02.pdf

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Features*. London: Routledge.

Durando, F. 1998. *Αρχαία Ελλάδα, η αυγή του δυτικού κόσμου*. Μτφρ. Δ. Γεδεών. Αθήνα: Καρακώτσογλου.

Hanson, V. D. 2007. *Πελοποννησιακός πόλεμος*. Μτφρ. Α. Φιλιππάτος. Αθήνα: Λιβάνης.

Kagan, D. 2004. *Ο Πελοποννησιακός πόλεμος*. Μτφρ. Ν. Πηλαβάκης. Αθήνα: Ωκεανίδα.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Μερτζάνης, Ι. 2010. Ο Πελοποννησιακός πόλεμος. Αθήνα: Βεργίνα.